

Een corte ghestelijcke verclaringhe vanden hoge priester Aaron

Pieter Jansz. Twisck

bron

Pieter Jansz. Twisck, *Een corte ghestelijcke verclaringhe vanden hoge priester Aaron*. Z.n., Hoorn
1608

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/twis001cort01_01/colofon.php

© 2017 dbnl

Voorreden.

Aijr

Alsoo ick gheliefde Moeder den 14. Mey, my opgemaect heb, om v,l, te besoecken in uwen druck, tot vertroostinghe ende vermakinge, ouer den corten doot van uwen enigen Broeder Claes Jacobsz. (die onschuldich, in synder eensult met een geveynsde heymelijcken steeck als Abnar voor Ioab gevallen is) ende ick als doen van u,l, verstont, dat ghy veel met die H. Schrift te lesen u verlichtinge soeckende waert, waer by ghy v l ooc begerich vertoonde om mijn boeck van die name Christus te gebruycken so het in druck hadde geweest, besonder om die ghestelijcke verclaringhe die daer in veruaet waren, waer af Aaron den Hoge Priester in syn offitie ende cledinghe u prinsepaele voorstel waer, hoopende soo ghy sulcx in redelijck groof druck mochte ghebruyken, dattet u versoetinghe int verdriet en verlichtinghe ofte corter verlies vanden langduerige beswaerde tijt soude geven, dit na huys gaende ouerleggende soo ben ick in mijn seluen eens gheworden, om mijne Cronicksche beschrijvinghe van Religions vryheyt, getrocken wt veel Heeren ende geleerden haer ghetuichgenisse, (twelck in veel Landen oock gebruyckelijck sy) inden druck op te houden, ter tyt toe dat ick metter haest u dese ghestelijcke verclaringhe met korte aenwysinghe tot een salige kortwyl door den druck behandich, ende enighe andere lief-hebbers ghemeyn maeck. t'Welck om die onkoste weer te krygen niet wel andaen begaen worden: al ben ick te ionck in

Aijv

stant om van deser sake voor wysen haer ooren wat te brengen. So hoop ick nochtans dat het den eensuldige enige leringe sal geuen, schoon of het niet euen net inden ghestelijcke Alegorischen sin, op alle canten ghetreft wort, ende noch veele ouer-ghebleuen mocht syn, wy willent gheern na beter laten wesen, en hopen altijd dat dit corte ontwerp als Euangelischer prophetije den gheloove niet ongelijk sal zijn, ende tot niemant smaet ofte nadeel sal dienen, Godt geef ons syn ghenade ende een ghestelijk oordeel in alle saken, waer na ick begerich ben, ende wensche dat hy ons alle in sijnder kennisse wijder wil optrecken amen, datum wt Hoorn den 20. Mey Anno 1608.

Vwen dienst-willighen swagher

Pieter Iansz.

Het eerst deel van Aarons Persoon doen en handelinghe.

Dat Aaron den hoge Priester een figure sy vanden ware hoge Priester Christus Iesus / den zone Godts onsen heylant ende zalichmaker / is uyt Paulus tot den Hebreen openbaer / daer hy seyt: niemant neemt hem seluen die eere aen / maer die oock gheroepen is van Godt ghelijck Aaron / alsoo heeft Christus oock hem selven niet heerlijk ghemaect / dat hy ouerste Priester soude worden / maer die hem seyde: ghy zijt mijn zoone / ick heb u heden gebaert. So hy oock op een ander plaets seyt: ghy zijt een Priester inder eeuwichheit na Melchisedechs ordenantie. Noch eens na volgende hy is van Godt een Hoge Priester ghemaect / ¹ in een ander Capittel Christus is ghecomen die daer is een Hoge Priester der toecomender goeden / door een ¹1. Heb. 5.9.13. grooter ende volcoomender hutte / die niet metter hant gemaect en is / dat is die ² Psa. 110.4. niet van desen ghebou en is / ² soeckt voort van zijn Hoge Priesterschap Sach 3 / 8. 6 / 12. Heb. 2 / 18.3 / 1.5.1.7 / 25.8 / 1.10 / 21.13 / 12. ghy sult met waerheit wt ²Heb. 9. 18. dese ende andere schriften bevinden dat Christus in zijn bedieninghe / amt / ende persoon niet alleen die rechte ware Hooghe Priester sy / maer dat hy oock van meerder weerde als in een creatuerelijcke stoffe moet aengesien word-

den (waer in die alderweertste Priesteren des Wets bestonden / met alle haer heerlijkhe bedieninghe int wt-wendighe wesen): want in hem die gansche somme en die waerheit⁺ des wesens (vanden Hoge-Priester Aaron / ende alle andere Priesters in haeren dienst en oeffeninghe) beuonden wort so den Hebreschen epistel ons ontdect ⁺Heb. 8. 2. 5.

Paulus seyt daer: dat Christus een dienaar der Heyligher goeden / ende des waerachtigher tabernakels is / den welcken Godt op gerecht heeft ende geen menschen. Ende waer hy op der aerden / soo en waer hy gheen priester alser zijn / die nae die wet gaven offeren / de welcke den beelden / ende den schaduwen / der hemelscher goeden dienen / soo dat godlijcke antwoord tot Mosy seyde: doen hy den tabernakel soude vol maken / het seyde hy dat ghy het al nae den beelde maeckt dat u op den berch ghetoot is / nu heeft hy een veel beter ambacht vercreghen / soo veel als hy eens beteren testaments middelaer gewordē is / dat welcke op beter beloftē bevesticht is: want waert dattet eerste sodanich gheweest waer / dat het onstraffelijck ware / so en souder geen plaetse tot een ander gesocht worden. Waer wt datmen oock claerlick siet dat alle die dienste des wet / niet dan een afbeeldinghe en was / om af te maken onder verscheyden ordeninghe tghen ghestelijck in Christo bestont / ende gheen ledich spel / sonder aen wijsinghe vant ware

Aiiijr

wesen was / des en waer dien wet / doen ende oock nu niet anders dan in Christus te ghebruycken. ⁺

Int neghende capittel verhaelt den Apostel noch dat de hooge priesters eens des ^{+Heb. 9.7.23.} iaers niet sonder bloet int alderheylichsten ginghen / waer mede dat den H Geest bediede / dat den wech der heylicheyt noch niet geopenbaert en was / als die eerste tabernakel noch zijnen stant hadde welck die ghelijckenisse des teghenwoordighen tijts is / soo ist nu van noode (seyt hy navolgende) dat die figuren der hemelscher dinghen met alzulcke dinghen gereynicht worden / meer die hemelsche selver worden met beter offer / dan die zijn ghereynicht / want Christus en is niet in dat heyliche met handen ghemaect ingheghaen (dat welcke is een figure des waerachtighen) maer inden hemel selven / om nu te openbaren voor het aensicht Godts voor ons.

Int tiende capittel (seyt hy) die wet heeft die schaduwe vanden toecomende goeden / niet dat wesen der goeden selven / waer wt wy als voor hebben te leeren dat het wesen der goeden / ende die waerheyt der schaduwen in Christus moet ghesocht worden / ende dat in hem die ghansche volheyt der Godlijcker figuren als in een lichaem ⁺ bevonden wort / als oft soo seecker ginck als een dinck dat tastelijck ende lichaemelijck hem verthoont / waer int alles beslotē wort / sonder welcke het oock ^{+Coll. 2.17.} niet met allen en

sy eñ waer buyten geen wesen beuondē is / hy is het rechte ooge merck / den rechte
doel / eñ wit / waer nae alle figure ende wettelijcke handelinge schieten / waertoe
wy alle onse voorstellinge oock meenē te vellē welwetende ⁺ dat die wet geestelijck
is / ende met geen vleeschelijcke oogen mach gesien worden / met alle haer ^{+Rom. 7}
handelinghe. ⁺

Om dan van vooren aen te beghinnen / met vrymoedicheyte op Paulus woorden: ^{+Rom. 15. 4.}
dat niet alleen ⁺ een / maer al wat voor gheschreven is / tot onser leeringhe sy: soo
hebben wy in vergelijkinghe ende teghen settinghe van Aaron ende Christus / ^{+Tim. 3. 28}
eerstelijck aen te mercken.

1. Dat Aarons vader heet Amram ³ soo veel gheseyt (na die verclaringhe van die
sraec verstandige) als een verhoorder des volcx die het volck verhoocht ende ^{3Exo. 6. 20}
ghroot maeckt aenwijsende in desen die ware Vader van onse gheestelijcke hooghe ^{Nu. 3. 19. en 16. 58}
priester Christus Iesus / die den rechte verhoorder ende verheuer syns volcx is / ^{1 Cor. 7. 1. 10}
tot int eewighe hemelsche wesen ende leven. ⁴ ^{en 24. 12. ooc 25. 20}

2. Aarons naem voecht hem oock seer wel tot Christus: want Aaron is gheseyt: ^{4Eph. 3. 14}
een berch / een sterke berch / een berch-man / een rijcke costelijcke gout-berch / een
leeraer / onderwyser / ende tucht-meester des volcx. Besiet nu of Christus niet en is
die costelijcke grooste verheven berch daer syn volck huys ende ghemeente opgebout
is / en de gansche werelt vervult⁵ hy is

⁵Dan. 2. 36
Esa. 2. 2
Mat. 5. 1. 16. 18

den rechte leeraer der gherechticheyt ⁶ den onderwijser ende meesters zijns volcks ⁷

3. Aaron was (gelijcken als oock alle andere priesters mosten zijn) wt de stamme Levi. ⁸ soo veel gheseyt: als toegedaen / aenghenaem / een gave ende gave ontfangher onsen heere Iesus Christus / die van het ware Godlijcke Leuijtsche gheslachte is / daer dit priesterlijcke amt alleen van wtgherecht mach worden ⁹ die selfs een gaue sy ¹ die mede ontfanckt ² en die den lieden aenghenaem ende haer seer met syn H. mensch-waerdighe toghedaen zy. ³

4. Aaron is van Godt vercooren tot den priesterlijcke dienst ⁴ alzo en heeft Christus na Paulus woort hen selven die eere oock niet aenghenomen maer die mede geroepen is ghelijcken Aaron ⁵ ende hy verhaelt selven driemaal int euangeli (niet dat hy hem selven int amt ghedrongen heeft) maer dat Godt den vader hem ghesonden heeft. ⁶

5 Aarons roede (al was hy te vooren dor) heeft tot bevestighe van zijn beroepinghe voor den anderen gebloeyt ⁺ en wort tot vereeringhe int alderheylichste des tabernakels ofte der hutte ghedraghen ⁷ alzo heeft Christus mede die geest niet by maten ontfangē maer is verre boven syn broeders ende mede ghenoten met die bloeyende vruchten des H Geest versien / tot wechne-

⁶Esa. 30 20
Ioe. 2. 23.

⁷Mat 23. 7.
Esa. 63. 1.

⁸Gtn. 29. 35
Nu. 5. 9

16 / 9. 18 / 1.
Heb. 7. 15.

⁹Psa. 49. 9
Heb. 7. 25.

¹Eph. 5. 2.
²Heb. 13. 13

³Dut. 33. 2.
Heb. 2. 17.

⁴Psa. 105. 26.
Mic. 6. 5

Sier. 45. 7.
⁵Heb. 5. 7.

⁶Joh. 3. 17. 10. 36.

⁺Gal. 4. 4.

⁷Nu. 17. 7
Heb. 9. 4.

minghe van alle vermaledyinghe / hy is het rechte groene hout dat de Ioden sochtē⁸ te verdelgen en te niet te maken / maer is nochtans na zijn Chruys en lyde verhoocht ende is int alderheylicstedes hemels gevaren / gheset ende opgenomen alwaer hy eewichlijck tot eere synder beroepinge ineen bloeyende regheringhe heerschen sal.⁹

⁸Joh. 1.
Psa. 4. 5. 8.
Heb. 1. 9.
Esa. 11. 2.
Gal. 5.

6 Aaron is van Mosy met die heylighe self-oly / op syn hooft ghesalvet ghewijt na die priesterlijcke weerde / met den altaer ende sijn gheretschap / ende die hutte met al dat daer in is waer af ghy muecht lesen exo 25 / 6.29. / 29.36.30 / 25.32.35 / 8.18.37 / 29. Leui 4. 1 / 6.7.12.8 / 11.30.16 / 33. Nu 3 / 3.6 / 15 7 / 11.10.8 / 8.35 / 26.

⁹Luc. 23. en 24.
Phil. 2.
Hebr. 7.

Maer Christus die en is niet als Aaron met wtwendighe olije ghesalft / dan met⁺ die olije des H Geest / niet van mosi maer van Godt den vader / na die sproock: daerom heeft u o Godt uwen Godt ghesalft met die olije der vruechden bouen uwen mede ghenoten psalm 45 / 8. Heb 1 / 9. leest voort van syn Gheestelijcke besalving in dese schriften. Esa 61 / 1. Luc 4 / 45. Mat 3 / 16. Ioh. 1 / 32. Act 4 / 20.10.21.

⁺Christus is niet alleen gesalft maer oock alis geloouige en Godlijcke bedienste met hem.
Psa. 133. 2.
Joh / 7. 38.

7. Leuuiticus eenentwintich wort veel verhaelt / hoedanich die hoghe Priesters moste zijn / haer oock hebben en draghen / die den heylighen selfolij opt hoof ghehadt hadden / sy sullen (seyt Mosi) haer hooft niet ontbloten / noch haer clederen niet besnyden¹ ghelijck den heydenen en on-

14. 25
Heb. 1. 9

¹Leu. 10. 6.
21. 10.

Avir

geduldegen haer betoonden. En als oock die ordeninge waer / vanden Melaetschen met ontbloote hoofde en schuerde cleren te gaen / ⁵welcke onghestuymicheyt int aensien van een onreyn leuen / Christus onsen oversten Priester die toch heylich ⁵Leu. 13. 45 is ⁶veel qualijcker schicken soud.

8. Hy most hem oock aen geen dooden Vader / Moeder vrient / Suster noch ⁶Heb. 7. 25 Broeder verontreynigen / welck die andere ghemeene Priesters wel toegelaten waer / ⁷waer mede afgebeelt mach zijn. Het onderscheyt tusschen die Christenen die mede Priesteren ghenaemt zijn / ⁸en haer te met wel besmetten / ⁹ende Iesus den Hoge Priester die gans onbesmettelijck leeft / en veere van die sondaren verscheydē sy. ⁷Leu. 21. 2. ⁸Psa. 133. 9 16.

9. Sy mosten geen weduwe verstotenen hoere noch geschoffierde / maer alleen een maecht uyt haer geslachte ten houwelijck nemen / ²tot afbeeldinghe dat onsen Hoogen Priester Iesus Christus een reyne Maecht / ³Bruyt / ⁴volck ende ghemeente die niet en heeft eenich vleck / rimpel / of dierghelijcken ten houwelijck soude nemen. ⁵

10. .Sy mosten geen gebreck hebben / het sy blind / lam / een selsame nues / een ongewoonlijck lidt / ghebreck aen hant of voet / gebult / scheel een vel ouer die oogen / grillich / schorft / geschuert / of diergelijcke ghebreken meer / ⁶tot afbeeldinghe dat Christus den Ouerstepriester onbevleckt ⁷

Esa. 61. 6.

10. 66. 21.

1 Pet 2. 9.

Apo. 2. 6.

⁹Jac. 3. 2 1

Ioh. 2. 2.

¹Heb. 7. 25

²Leu. 21. 13

³Can. 1. 2.

2 Cor . 11. 2.

⁴Psa. 45. 9

⁵Eph. 5. 27

Tit. 2. 14.

⁶Leu. 21. 18

⁷1 Pet. 1. 19

Aviv

sonder smette van sonde / heylich en onschuldich moste / of soude zijn.⁸

11. Hier by is oock te bedencken dat Aaron en zijn zoone bevolen word / dat⁸Heb. 7. 25
sy geen wijn of stercke dranck moste drincken / also sy ten dienst Gods gingen /⁹
tot af beeldinge van Christus sooberheyt en onbesmettinghe van spijs / die het⁹Leu. 10. 9
tot een voorbeelt en datelijck wesen / van die Bisschoppen zijn navolgers die oock⁹Esa. 44. 20.
beuolen wort geen wijn-suyfers te zijn /¹ ghestelt heeft / om haer dienst door den
wijns ongestuymicheyt niet te ontsuiueren / alst in Israel wel toe ging. dat die¹Tet. 1. 7.
tafelen vol spijs / en onreynicheyts waren /² tgeen dat noch meer is / soo en heeft
onsen hoge Priester / met geen wijn der hoerderye valsche leringhe / en²Hs. 4. 10. 7. 6.
ontsuiueringhe in zijnen dienst besmet geweest. Als andere valsche Priesters en²Csa. 28. 7. 56. 12
die hoer van Babel / die alle volcken daer mede beschoncken heeft /³ alle dese en
andere afbeeldingen / zijn immers in Christus beuonden / waerom hy oock wel te³Apo. 14. 8. 17. 1. 18. 3
recht een Hooge Priester gheuoemt mach worden / na die ordeninghe Melichisedeachs.

⁴

12. Aaron nam ten wijue Eliseva /⁵ is gheseyt: mijn God sal ons versadigen en⁴Heb. 7. 2.
tot goede ruste brengen / sy was een dochter Amminadabs (een vorst des⁵Exo / 6. 21.
vrijwilligen volcx) uyt den geslachte Juda /⁶ die int register van Christus gheboorte
mede ghestelt wort /⁷ wt welke vrou Aaron⁶Nu. 17. 2. 7.
⁷Knt. 4. 18.
Mat. 1. 4

Avijr

vier zoonen wan ⁸ die den Priesterlijcke officie mede soude bedienen / de gestelijcken Aaron Christus Iesus heeft eerstelijck zijn bruyt / volck / ende gemeente vercooren ⁸Exo. 6. 21. / die van Godt versadicht en beuredicht zijn. ² Het ware gheslacht Juda ³ dese vrou 28. 2. ofte bruyt des Lams ⁴ heeft als een vrywillich volck den groten vorst God tot eenen Mat. 15. vader / en brengen haren man Christus vier Euangelisten (als Mattheus / Marcus ²Ioh. 6. / Lucas / en Jahannus) voort / die den ghestelijcke sacrasitie bedienen / ghelijcken ³Rom. 2. 28 als Nadab / Abihu / Eliaser en Ithamer / die vier zonē Aarons wt Eliseva / die ⁴Apo. 19. 9 d'wtwendige Isralijtsche dienst gepleecht hebben.

13. Aaron doet veel tekenen voor den volcken en Pharo op dat sy hem soude geloouen / ⁵ also oock Christus maectt zijn Euangelische leere weert vast en seker om te gheloouen door veel miraculen / 6. ⁺ en gelijcken het oude Testament geen ⁵Exo / 4.30 11.10. ander wonderen behoefde om die leer te versekeren / so en behoeft het nieuwe ⁺Ioh. 10. 25 Testament oock geen in dese laeste tijden / om die Euangelische leringhe te Mat. 11. 4 versekeren.

14. Gelijck den staf Aarons een Slang / het Water bloet / ende het stof luysen word ⁷ alsoo is het Water in Christus wonder daden Wijn geworden ⁸

15. Aaron wort een Propheet genoemd / ⁹ alsoo is Christus den rechten Propheet ⁷Exo. 7. 11. 8. 17. oock mede in Moysus stede ¹ ⁸Joh. 2. ⁹Exo. 7.1 ¹Dut. 18. 15 1. Mac. 14. 41 Act. 2. 23

Avijv

16. Aaron wort van Daidt een heylighe des Heeren / ende van Salomon een onstraffelijck man genoemt / ²alsoo oock Christus is die ware heylicheyts Gods / ³een man die niemant van sonde berispen can onbevleckt / onschuldich en veere van die sondaers verscheyden ⁴

²Psa. 106. 16.
Sap. 18. 21.

17. Aaron oordelt tusschen die melaetschheyt het reyne ende onreyne ende tusschen het heylighe ende onheylighe / alsoo oock Christus / ick wil oordelen seyt hy selfs: tusschen Schaap ende Schaap / tusschen Rammen ende Bocken / sulcx sal oock van hem int laeste gerecht tusschen Schapen ende Bocken / goeden en quade menschen gheschien ⁵

³Psa. 16. 9.
Act. 2. 18.
⁴Ioh. 1. en 10
1 Pet. 1.
Heb. 7. 25.

18. Aaron is een leytsman des volcx als een harder die cudde Schapen doet ⁶ alsoo Christus den grooten harder der Schapen / mede hy seyt: ick wil mijn Schapen selven weyden: ick ben een goet harder / en gae mijn schapen voor en leydse op goede weyden ⁷

⁵Leu. 13.
Mes. 34. 17
Mat. 25. 32.
⁶Psa. 77. 21

19. Aaron ende Hur (seyt den Heere) zijn by u / heefter yemant enige saken die laet tot hem coomen / ⁸ alsoo wijst ons oock Godt den Vader tot Christus onse verhoorder middelaer en wtvoerder der saken.

⁷Heb. 13.
Mes. 34. 14.
Joh. 10. 3. 10

20. Aaron staet tusschen leuenden ende dooden is / een soensman tusschen God endie menschen / ¹zijn wapenen van zijn officie zijn (na Salomons woort) gebeden

⁸Exo. 24. 14

¹Ioh. 1. 1.
Heb. 5. En 9. 15.
Nu. 16. 3.

Avijr

ende versoeninge met reuck-werck / ² alsoo oock Christus is onse soensman aduokaet
ende voorspraek by Godt den Vader twelck hy in perijckel des doots veel meerder
dan Aaron begaen ende becoomen heeft / ³ hier toe voeght Hebr. 5. □. 4. en 12.

21. Aaron is bevolen den dienst des woorts op dat hy Jacob zijn getuichgenisse
leere / ende Israel met zijn wet ⁺ verlichten soude ende wt die mont des Priesters
mostmen die Wet soecken en daer na mosten het volck hooren / en doen Dut. 17.
14. afbeeldende dat Christus den ware hooge Priester onse eenige leeraer der
gerechticheyt is / die wy moeten hooren / ende ghehoorsamen in al tgeen dat hy
ons seggen⁺ sal / na het beveil des hemelschen Vaders ende ist dat Aaron haer mede
met die claerheyte des Wets verlicht heeft / hoe veel te meer sal het amt des Geests
/ dat inden Euangeli door Christus wt ghereijckte wort / zijn claerheyte hebben /
besiet hier op Corinten 3. inde 2. brief.

21. Aaron sprack zijn segeninghe met woorden des vredes ouer Israel / ⁴ gelijcken
die heere Iesus oock over zijn discipelen gedaen heeft ⁵

23. Het volck Israels murmereerde tegen Aaron ende Mosy in die tijt als Godt
haer het hemels broot toe seyde / ⁶ alsoo morde oock Christus eygen Dissipelen
tegen hem als hy tot haer vant waerachtige hemels broot sprack / twelck zijn vleys

²Sap. 18. 12

Mat. 13. 2.

Heb. 5. 4.

³1. Tim. 2. 5

Rom. 3. 15. 5. 10

⁺Sier. 45. 21.

Mal. 2. 8.

⁺Esa. 30. 20.

Ioel. 2. 23.

Mat. 3. 12. 17. 4.

⁴Leu. 9. 22.

Dut. 6. 24.

Sier. 36. 17.

⁵1 Ioh. 14. 27. 10. 19.

Luc. 4. 35.

⁶Exo. 16.

Sier. 45. 28

Aviijv

was dat hy haer geuen soud / ende in een ghestelijck leuen verstont.⁷

24 / Aaron mocht geen erfdeel int natuerlijcke lant met andere Israelijten ⁷Ioh. 6. 62
genieten / ⁸ also en is oock Christus rijck ende erffnisse in deser werelt niet / maer
in het ewighe hemelsche wesen ende leuen ⁹ ⁸Nu. 18. 11.

25. Het huys Aarons hoopt op den Heere / ¹alsoo oock die geloovighe die ware
huysing / Tempel / en gheslachte van onsen hooge Priester Christus Iesus. ² ⁹Dut 18.

26. Aaron ghebruijckte int bewinden ende ouerdecken van die Arcke des
ghetuychgenisse het heylichdoom met haer gereetschappen veel dasch vellen / ³
alsoo dect Christus onsen hooge Priester zijn hutte / ende het inwendige
heylichdoom des harten met alle gereetschappen zijns diensts / met het
schaepsvelleken zijnder onnoselheyt / dit can oock in die becledinghe van velle
daer mede die heere Adam ende Eua toestelde enichsins afgebeeldet zijn.⁴ ⁹Ioh 18.
¹Psa. 15. 10.
²Heb. 3
³Nu. 4. 5. 15.

27. Aaron heeft mede veel wettelijcke persoonen in officie van den dienst Godts
geordeneert ende gestelt / ⁵ alsoo zijn oock vanden heere Iesus / inden dienst des
Euangeliums sommighe tot Apostelen / Propheten / Euangelisten / Harders ende
Leeraers gheset. ⁶ ⁴Gen. 3. 15 /
⁵Nu. 4. 23. 27

28. Aaron was met Mosy op den berch aensiende die heerlijkheyt Godts.⁷ ⁶Eph. 4. 14

Maer Christus was met Mosy noch in ⁷Exo. 19. 24 04. 9.

Bir

veel meerder groot-dadiger eere ende herelijckheyt op een Berch / al waer des Vaders stemme hem lieffelijck verতোonde / met woorden van: dit is mijn lieue zoon / in welke ick een wel behagen hebbe / dien sult ghy hooren. ⁸

29. Eyndelijck ghelijck als Aaron zijn leuen geeyndicht heeft op den berch Hor / ⁹alsoo heeft Christus door Chruisinge op den galgenberch zijn leuen gelaten. ¹

30. By desen is noch te bedencken / dat den hooge Priesters doot / niet slechtelijck sonder heyl / ofte nutticheyt van een ander heen ginck oft gesciede alst met andere dooden toe ginck: maer dat zijn doot die cracht ofte vertuyten in had ende mede brocht / dat hy alle den geene die onversiens uyt geen haet ofte viantschap yemant doot sleech. Verloste / wt die ses vrystede daer sy na wets ordeninge in gevlucht waren / en niet wt moste gaen / oft twaer saeck dat die hooge Priester ghestoruen was / dan gingen sy vry wt / ende quamen weder tot die landen van haer erfgoeden ²

Alsoo oock den ware hooge Priester Christus Iesus zijn doot verloste alle die geene wt die vrystede des Wets die niet met haer versuymelijcke sonde daer onder ofte daer in gevangen ofte bepaelt waren / en mochten wt dat perck der wettelijcke vrystede niet wijcken (behoudende het leuen haerder zielen) ter tijt vanden doot / ³ van desen hooge Priester Christus Iesus die het

⁸Mat 17. 2

Mar. 9. 2.

Luc. 9. 28.

2 Pet. 1. 17.

⁹Nu 20. 8.

33. 28.

Duy 10. 6.

¹Mat 17. 32

Ioh 19. 18.

²Nu 35. 6. 13

Ios 20. 1. 21. 25.

Exo. 21.13.

³Heb. 2. 15.

Gal. 4. 2.

Rom. 83. 10. 5.

Mat. 13. 17.

Act. 15. 12.

eynde des Wets is / ende eenen vrye wtganck geeft tot die hemelsche goeden / daer sy anders ewelijck van verstoten hadde gheweest / wilt ghy het getal van de vry steden oock vergelijcken / soo neemt die vijf boecken Mosy en het boek Josua / onder wiens regeringhe die ses vry Steden gheoordeneert zijn. En ghelijck als sy in die vry Steden met verlangen / ende vermaken hebben gesien op den doot vanden hogen Priester / die haerder verlossinge soude zijn. ⁺ Alsoo hebben dese door die wettelijke sermonie met begheerten op den doot Christus gesien / daer haer vrydom alleen ⁺Matt. 13. 17 in bestont.

Hier hebt ghy nu gheliefde moeder eenighe teghensettinghe van Aaron en Christus / die ick u l dit mael inder corten vertoon / in vergelijckinghe / om het merch in Christus daer wt te suygen: want ist dat Melchisedech (twelck noch veel vreemder aencomt) by den soone Godts ⁺ vergeleken wort waerom dan niet Aaron in alle syne doen en handelinghe (die so bedachtelijck daer toe gheroepen ende geordoneert is) ⁺Heb. 7. 1. 4. te meer als men aenmerckt / dat den Apostel tot den Heebreen selven seer besich is / om haer by / ofte teghen malcander: als die schaduwe teghen het wesen af te setten.

Wt het vijfde Capittel is gheseyt: dat hy sijn beroepinghe ⁺ soo wel heeft als Aaron toch op een nieuwe oock ewighe verscheyden manieren / waer wt volcht / dat ⁺Heb. 5. 7

Bijr

Aarons roep en priesterdoom tijtlijck is gheweest ende oock een eynde nemen most alst alles in Christus verset / ende ouer transperteert was. 2. Int selfde Capittel seyt hy / dat een yder hooghe Priester die wt den menschen ghenomen wort / voor die menschen teghen Godt ghestelt wort. Maer Christus doen hy voleynt is / is hy gheworden ⁺ alle den geenen die hem gehoorzaam zijn / een oorsake der ewigher salicheyt / van Godt een Ouerste Priester gheuaemt nae die ordeninghe [†]Heb. 5. 4. 12. Melchisedech / ist dan dat die letterlijcke Priesters die nog selver ghebrekelyck waren / voor des volcx heyl / teghen ofte voor Godt ghestelt worden / hoe veel te meer vertroosting is dan in die verschijninge vanden onbesmetten Christus voor het aensicht des almachtighen Godts tot onse salicheyt te vinden.

Int seuende capittel wort gheseyt: het is noch claerder / ist dat nae Melchisedechs ordenantie een ander Priester opcomt / die niet nae de wet des vleeschelijcken ghebodts ghemaect en is / ⁺ maer nae die tracht des oneyndelijcken levens. Waer wt men verstaet dat Aarons Priesterdoom wt een wtterlijcke ghebodt ofte [†]Heb. 7. 15. en 7. 18 vleeschelijcke stamme ontsaende / Godts ewighen cracht ende oneyndelijcken leven in Christus ontwerpt / den een door Mose daer toe bevesticht ende den anderen door Godt in onophoudelijcke werckende-

Bijv

cracht des H. Geest want die wet en was niet volmaect / maer sy was een inleydinghe tot een beter hope door den welcke wy Godt ghenaken / in het ware Priesterdoom van Christus Iesus / daer Aaron die figure van ghedraghen heeft.

Int twintichste vers stelt hy Aaron ende Christus Priesterdoom in verghelijckinge weder teghen malcander maer bewijst midts dien dat Christus Priesterdoom ⁺Aarons overtreft / en te veel beter sy / midts-dien dat de andere priesters sonder eedt / ^{+Heb. 7. 8.} ende Christus met een eet sijn amt ontfanghen heeft / nae het woort: die Heere heeft gheswooren / ende het sal hem niet berouwen ghy syt een Priester ⁺ inder ewicheyt.

Int dryentwintichste veers wort oock groot onderscheyt in de verghelijckinge ^{+Psa. 110. 4.} / van Aarons ende Christus Priesterdoom bevonden / midts dat die Priesters veel geworden sijn / om dat die doot haer belet heeft te blijven / maer dese om dat hy ewelijck blijft / soo geeft hy oock een onvergancelijck Priesterdoom. Waer wt hy oock zalich maken mach ewelijck die door hem tot Godt komen / ende leeft altijd om haer te voor-bidden

Int seuenentwintichste veers ⁺ brengt den Apostel noch een ander tegensettinge voort / seggende: die wet stelt menschen tot ouerste Priesters / die daer swackheyt ^{+Heb. 7. 24.} hebben: maer dat woort des eedts / dat na

Bijr

die wet gheseyt is / dat stelt den zoone ewelijck volcomen.

Waerin hy oock die wettelijcke Priesters die van den gemene man int amt / als onvolcomen menschen ghestelt worden onder Christus hout⁺ / die den tweede mensch den Heere self vanden hemel is / en geen ghebreke ofte onvolmaecktheyt onderworpen is.

⁺1 Cor. 15. 47
Ioh. 3. 13
6. 62. 8. 22.
16. 28.

Int negende capittel brengt hy tot verclaringe voort: dat Aaron of de hoge Priester daarmede sy eens des Jaers int heylichdoom verschenen / afbeelden: dat Christus den ware hoge Priester (ende den gestelijcke Aaron) niet in dat heylighe met handen ghemaect ingegaen is (dat welcke is een figurere der waerachtiger) maer dat hy inden Hemel seluen ingegaen is / om nu te openbaren voor dat aensicht Gods voor ons.

Dit zijn die Apostelse tegen settinge die u inder corten / tot afbeeldinghe / ofte verclaringhe / wt den hebreese Epistel / tot een besluyt in dit eerste deel / hoop ick ghenoech sullen sijn / die anderen moecht ghy int laetste deel vinden / om te leeren verstaen / dat Aaron met zijn persoon / amt ende offeranden een rechte figurere is / op den ware hooghe Priester Christus Iesus die het lichaem / het wesen / die daet / ende waerheyte van alle figueren is / en ewelijck bliuen sal.

Het tweede deel van die Priesterlijcke Amt-clederen.

1. Als wy dan koomen tot Aaron den hoghe Priester zijn sierlijcke Amt-clederen / soo en sullen sy ons niet min als die voorseyde saken / tot Christus leydē / waer in het ware wesen bestaet / schoon of wijse aen alle canten besochten / daer wy nu slechts ⁺ enighe deele inder corten / voor hebben om te besien / tot afbeeldinghe van die ware hoge Priester Christus Iesus zijn gestelijcke keragie. Den text is dese: ^{+Exo. 28. 3. eu 39. 2.}
ghy sult Aaron uwen broeder heylige clederen maken / die heerlijk ende schoon ^{Leu. 8. 6}
zijn.

Ende sult den wijsē van herten seggen / die ick met den geest der wijsheyt vervult hebbe / op dat sy Aaron clederē maken / tot sijn der wijninghe / dat hy mijn Priester sy / dit zijn nu de klederen die sy maken sullen / een Borst-lap / Lijf-rock / syden-rock / enge rock / Hoet ende Gordel / alsoo sullen sy heylighe klederen maken uwen broeder Aaron / en zijnen zoonen dat hy mijn Priester sy. Daer toe sullen sy gout nemen / geele syde / Scharlaken / Koosetroot / ende getweerde witte syde constelijck.

2. Neemt nu doorgaens in Christus / het gout voor sijn volmaeckte Godtheyt costelijckheyt ende waerheyt ^{1/} het waerste gelooue twelck tgordel sijnder niere sy ² voor

¹Psa. 19. 11.
108. 28. 20
Psa. 3. 14 8. 10.
Tra. 4.2.
²Esa. 11. 5.
1. Pet. 1. 7.

Biiijr

die gheele syde ontfanckt die liefde die veel by vlamme brant ende vier geleecken wort ende haer in een geele gedaente verthoont ³hy seyt: die ernstighe liefde uwes huys heeft mijn verslonden ⁴het root sijn root ofte scharlaken neemt aen voor sijn roder bloet ende die weerde van dien ⁵hy was ghecleet met een cleet / dat met bloet besprenckt was seyt Johannis ⁶als den propheet vraecht: wie van edom comt met roodachtighe cleederen / en van Bozra die soo verciert is in syn cleederen ende daer heenen treet in syn groote cracht ⁷soo antwoordt hy selven: ick ben die gherechticheyt leere / ende ben een meester om te helpen / ⁸die witte ghetweerende Sijde wil aenwijzen: sijn stercke suyuere onbesmette leuen ende wesen. ³Can. 8. 7.
^{1.} Pet. 4. 8.
⁴Psa. 69. 10
Ioh. 2. 17.
⁵Pet. 1. 19.
⁶Apo. 19. 13
⁷Esa. 63. 2
⁸Can. 5. 10.

Ghevluchten ofte ghedreyt / met oude ende nieuwe Testament wel sterck om alles te hechten sonder mangel ofte gebreck / suyver / reyn / wit en klaer / twelck veel tijt door een witte gedaente beteyckent wort / waer van na desen meer gheseyt sal worden / des sal ons hier ghenoech zijn het woort Salomons / daer hy inden persoon des bruyts (ofte ghemeente Godts / tot Chistus spreekt: mijn vriendt is wit / en root / sijn hoofd is dat fijnste Gout wtvercooren onder veel duysende waer wtmen wel verstaen mach / dat die waerheyt vanden voorhaelde stoffen in Christus is / ende dat alle sijn Sieragie cledinghe / Amt / ende persoon / van den alder

Biiijv

beste stoffe (by ghelijckenisse van spreken opgheleyt ende te hoop gheset is.

3. Dit heeftmen voort eerste inden Lijfrock die moste ghemaectt zijn van goutgeelder Syde⁺ / Scharlaken Kosetroot / ende getweerde witte syde kostelijck / het was een kort wt-wendich kleet sonder mouwen / ouer die andere kleren heen⁺ Ex. 28. 6 te trecken / Nochtans mede vanden alderbesten stoffe. waer by verstaē can worden Christus alder lichamelijckste ende menschelijckste aert / natuer / werck / en doen / bestaende int wtwendighe lichaem / ofte alsoo te spreken: zijn alder wtwendigste H. Vleys het bouenste ende alder sichtbaerste / nochtans niet minder van weerden / stoffen ofte afcoomste als zijn alder weertste / inderlijckste bedeckste Godtheyt. ofte datmen andersins⁺ in / ofte aen hem soude moghen beunden / want alle die Priesterlijcke kledingen / die bouenste ende onderste / die inderlijckste ofte wtterste⁺ Mat. 1121. warē alle van eender afkomste / weerde / ende stoffe / also oock alle wat wtterlijck Ioh. 1. 14 ofte innerlijck aen Christus is en bestaet / het sy in persoon / woorden / wercken Ioh. 1. 2 / ofte daden.

4. Het Gordel op desen Lijf-rock most van die selfde conste wercken ende stoffe zijn^o alsoo oock het Gordel van onsen hoghe Priester Christus Iesus / daer van geseyt wort door den Propheet: gerechticheyt sal dat Gordel zijnder lendenen zijn^h hy is^o Exo. 88. 8. omgort met een Gouden gordel¹ Esa. 11. 5.

aen zijn Borst / ² betoonende zijn macht / ende vrijdooom van alle affectien / gordet u sweert aen u syde / ghy helt / (seyt Daudt door den Gheest tot Christus) ende ²Dan. 10. 5. Apo. 1. 13.
 verciert u schoon / het moet u ghelocken in u siragie ³noch eens: die heer is Coninck gheworden / en heeft heerlijkheyt aengetrocken / die heere heeft sterckheyt ³Psa. 45. 4.
 aengedaen ende hem gegort ⁴met sulcke gordele der sterckheyt gherechticheyt / waerheyt is onsen heer / Coninck en hoge Priester Christus Iesus in zijn ⁴Psa. 93. 1.
 Pristerlijcke versieringhe opgheschort / om sijn amt / sierlijck ende heylichlijck te bedienen. ⁵

5. Daer volcht noch inden text van twe onincx steenen / daer op gegraven soude ⁵Eph. 6. 13. Apo. 12. 17
 worden / die namen der kinderen Israel / op een yder ses / nae die oude der kinderen Israel / met gout vervaet / en ghehecht op die schouderen des lijfrocks / dat Aaron haer namen op die schouderen draghe / voor den heere ter ghedachtenisse / met twe ketenen van louter gout / die met leden in malcander hangen / aen gulden spanselen / ⁶by den spanselen verstaet den bant der liefden des vredes / ende der waerheyt / ⁷
 Want die spanselen zijn menicherley / als arm-spanselen / oor-spanselen / alles ⁶Exo. 28. 9 39. 4.
 tot sieraet / om iets tsamen te houden. ⁸Die noch wel met silueren puckelkens / van alderleye goede wercken versien zijn naden aert der liefden / soo wy wt ⁷Eph. 4. 1. 6. 14 Col. 3. 14
 Salomon spelendre-wijse vermerc- ⁸Esa. 3. 18. Jud. 10. 3. Can. 7. 2.

ken. ⁹Den gouden kettens die in malkander hangen / oude ende nieuwe Testament / die met haer figueren en verfullinge van dien in malkander sluyten / en op eenen Christus wijzen. Alsoo oock die twee Onincx stenen / die van een eenderleye stoffe zijn / en alhier een bediedinghe mede brengen. ¹

6. Den Onincx steen zijn cluer rijmt daer oock wel by / soose schriuen is sy swart met wit deurstraelt / als den nacht schijnende Wet met het lichte Euangelie deurstraelt / ² of als Christus diese draecht ⁺waer af gheseyt wort / ick ben swart maer nochtans seer lieffelijck. ³ Den Onincx steen aen den hals gedragen verweckt veel droefheyte / dit betoont den Wet en t'Euangeli aen Christus oock wel dubbelt.

⁴ Die twaelf namen op deze stenē of Testamenten geschreuen beteecken die ghestelijcke Israellijten die vanden waren Isaac Iesus Christus voort coomen / ⁵ ghelijck het woort datse met gout vervaet soude zijn / oock vordert / en dat het gout die heerlijkheyte Christus of die alder suuyverste waerheyte en wijsheyte der gelouigē in hem mede brengt en hoort niemant aen te twijfelen / mits dien sy daer dick by geleken is / en noch veel kostelijcker bevonden wordt. ⁶

7. Soo most men dan dese 12. namen gestelijck verstaen / ghelijck sy oock een ghestelijcke bediedinghe mede brengen / als te weten den eersten Kuben / soo veel gheseyt /

¹Cor. 10. 3.

Gal. 4. 25.

Heb. 8. 9.

9. 2. 11.

10. 2.

²Cor. 3. 7.

⁺Rom. 13. 12

³Can. 1. 3.

⁴Esa. 53 en 63.

Mat. 26 en 27.

⁵Rom. 2. 29.

9. 7.

Gal. 3. 28.

⁶1 Cor. 3. 12

1. Pet. 1. 7. 18

Apo. 3. 18.

Psa. 19. 11.

68. 13

Iop. 28. 19.

Pro. 8. 11.

Sap. 7. 19.

Bvir

als een soon des gesichts / Simion / hoorer gehoorsamer / Leui / toegedaen / Iuda
bekenner kenner Godts / dancker en roemer / Dan geordelt oordelende / Nephthaly
/ omgekeert / Gad / rustich ten strijt. Asser zalich / Isaschar / loon / belooninge /
Sebulon / wtvercooren / Josep / toeneemer vermeerder / Benjamin / den rechten soon
leeft Genesis 29. 30. ende 35. dese zijn inden twee Onecx steenen ⁺ ouden en nieuwen
Testament gheteyckent / welke den ware hooghe Priester Chistus Iesus op zijn ⁺Psa 45. 17
schouderen draecht daer van gheseyt wort / hy heeft sijn heerschappije op zijn 68. 27..
schouderen / ⁶ coomt al tot my / die belast en beladen zijt ick sal u vertroosten / ⁷
dese neemt hy op en draechtse met die woorden zijnder cracht wt genaden / ⁸tot ⁶Esa. 9. 5.
zijn naems eere / in zijn Priesterlijcke officie tot het eynde des Werelts toe. ⁷Mat. 11. 28
⁸Heb. 1. 3.
8. Voort volcht inden texts den Borstlap / die oock naden selfden const ende 2. 15
stoffen vanden lijfrock ghemaectt moste zijn / vier kant dubbelt met vier rijen Rom. 15. 7.
vol Steenen / die eerste rye is een Sardir / Topaser / Smaragde / die anderen een
Rubijn / Saphier / Diamant / den derden Lin-curer / Achat / Amethyst / den vierden
een Turkus / Onich / Jaspis / in gout vervaet / daer op gheschreuen die twaelf namen
der kinderen Israels. Desen Borstlap most met gulden kettenen en ringen op den
Lijfrock vast gehecht zijn. Dat Aaron die namen

der kinderen Israel inden Borst-lap op syn hart droech / wanneer hy in dat heylighe ging ter ghedachtenisse voor den heere alle tijdt / inde borstlap wort oock ghedaen licht ende recht ¹

9. Alle dese wel aengemerckt / soo bevinden wy het wesen in Christus / dien vierhoekeghen borst-lap met sijn vier-rijen die vier Euangelisten / die elders by het ghetal van vier oock wel afghebeelt of na mijn oordel wtghesproken worden ² den borst-lap seluen noemt Syrach een macht schilden te sijn / die Aaron op den borst droech ³ daer des menschen cracht is. dit mach by den macht / sterckte ende cracht Christus wt ghesproocken worden ⁴ waer in den Euangelisten bestaen die twaalf steenen den 12 Apostelen / waer in die daet ofte verfullinge van die twaelf namē der kinderen van Israel geschreuen staen die Aaron inder figuren niet (als voor geseyt) op sijn schouderen / maer op zijn harte draecht. Wanneer hy int heylighe gaet voor den heere / dat is inden hemel. Nae Paulus woort aldus: [†] Christus en is niet ingegaen in dat heylighe / dat met handen gemaect is / welck is een teghen beelde der oprechtiger / maer inden hemel selven / om nu teverschijnē voor dat aensicht Godts voor ons ⁵ is den voor-bidder versoener / ende voorspraeck by den Vader ⁶ sy leggē hem dicht en na aen zijn harte / want hy heeft desen twaeluen besonder vercoren ⁷

¹Exo. 28. 15. tot het 30.
veers toe.
Gen. 2. 10.

²Gen 2. 10.
Exo. 26. 32.
Can. 7. 30.
Hes. 1. 6.
Sac. 1. 8

³Sier. 45. 12
⁴Psa. 9. 5.
[†]Heb. 1. 3.

⁵Heb. 9. 25.

⁶Heb. 7. 24.

1 Ioh. 2. 1

1 Tim. 2. 6.

⁷Ioh. 6. 70.

Bvijn

oock alle die door haer woorden aen hem geloven ⁸ en door figuerē en profecien sijn se veel / so nu so dan / so dus / of so ontwerpē

10 Doen wy hier die vertuyten duechden ende crachten der ghesteente by (nae tgheen ick van haerwel ghelesen heb) soo en sullen sy haer niet qualick tot den Apostelen voegen / de eerste verdrijft vrees ende behoet voor vergif. Die twede in siedend water geworpen / drijft het al wt den ketel / datmen hem drooch onbehindert daer weer wtnemen can / gelijk de iongelinghen inden gloeiende ouent in Daniel / ende hy is oock goet voor verscheyden cranckheden. De derde gheeft goet verstant goede gedachtenisse en prophecije.

De vierde verclaert die ooghen / en treckt die ontucht opt hoeft en haer wech.

De vijfde gheeft vreedende eendacht vercoelt en stilt die onrustighe gemoeden.

De seste wort weeck ghemaect door bocken bloet / beneemt een magneet steen sijn cracht / is goet voor wtsinnicheyt en fenijn. De sevende verdrijft wedoom / dient wel tot wonden / treckt veel onsuyverheyt wt / en brengt een mensch weer tot sijn oude cluer. Den achste behoet voor quae-gheboorten maect wijs welsprekende / ende is goet voor een scherpioens beet. De neghende is goet voor vuylicheyt / geeft goe kennisse verdrijft in spijs genut dronckenschap en quae gedach

⁸Ioh. 17. 20

Exo. 16. 12.

Ios. 12. 8

1 Cor. 4. 2.

Psa. 45. 18.

4. Esd. 1. 40. 2. 18

Apo. 12. 2.

21. 12.

Bvijv

ten. Den tienden behout het ghesicht van scae of ongeval ghesont. Den elfden verweckt truericheyt en vrese. Den twaelfden / helpt swanghere vrouwen tot die gheboorten / is sterck verclaert int suluer des menschen ghesicht / verwaert voor onkuysheyt / ende verdrijft fantalesie.

stelt dit nu ouer in een Geestelijcke sin / met haer witte roode groene en schoone ghesprenckelde clueren op den Apostelen / soo hebt ghy haest te leren hoe sierelijck onsen hooghen Priester Iesus met die leuendighe stenen der geloovigen versiert is.

11. Lieue verdrijuen sy niet door haer gelooue / woort en leer / alle vergiftige valsche leringhe inder ziele? ²zijnse niet goet voor die gestelijcke kranckheden ³verdrijvense niet veel ontucht en stille die onrustighe gemoede? ⁴zijn haer herten niet weec gemaect / door het ware bocke bloet van Christus Iesus? ⁵verdrijuen sy niet veel wedoom des harten / ende geneesen die ghewonde siele / ⁶verdrijuense niet veel dronckenschap / en quade Godlose ghedachten? ⁷ende gheuense niet weer door Christus goede ghedachtenisse / verstant / wijsheyt / ende Prophetie? verlichtense niet veel menschen haer oogen in Godtlijcke saken? ⁹haer brengende tot goet verstant ende welspreeckentheynt in Godtlijcke saken / ¹en synse niet vorderlijck tot die rechte wedergeboorte / dat die nieuwe mensche met gestelijcke sterckheyt ver

¹1 Pe. 2. 5
²2. Cor. 11. 30
Tit. 1. 13
³1 Cor. 5. .
Oock 6. 11 en. 14.
⁴Act. 15.
⁵Heb. 9. 13.
⁶2. Cor 5. 20
⁷1 Tes. 5. 14.
¹Act. 2. 37.
8. 30. 18. 26.

Bviijr

sien worden / wedercomende tot haer oude cleur en schoone beeltenisse / van oprechter gherechticheyt ende heylicheit. ²

12. Ten laesten so word in desen Borstlap ghedaen licht / en recht ³. ⁺ waer in Gods naem ten deele heeft ghelicht / en het verstant verschenen om Godts wil te treffen in ghesichten en Phrofecijen / maer in wie bestaet dit volmaeckter als inden heere Iesus / den ouersten Priester der hemelscher goeden / ⁴ die glans schijnsel en licht van gods heerlijkheyt / ⁵ die recht ende volmaeckter gherechticheyt op aerden aenrecht. ⁶ Daerom seyt Mosy schijnende te reycken tot christus / uwen recht ende uwen licht blijuen by uwen heyligen man / den welcken ghy ghetemteert hebt tot Massa / aent kijf-water / ⁷ ist Christus niet die sy temteerden in die woestyn / na Paulus woort? ⁸ wort hy geen man ⁹ ende oock heylich voor alle andere Priesters ghenoot? ¹ doet hier Salomon by / soo seyt hy: in syn langhe rock was het gansche sieraet / en der Vaderen eere / in die vier rijen der steenen gegrooft. ² hy beval hem oock den dienst des woorts / dat hy Jacob zijn ghetuychgenisse soude leren / en Israel met zijn wet verlichten. ³

13. Die heere seyt voort: ghy sult den syden rock onder den lijf-rock maken / gans van geelder syde / ende bouen midden in sal een hol zijn / ende een boord ront om dat hol te samen ghevoecht / dat hy

²Gal. 4. 19.
Eph. 4. 24.

⁺Ex. 28. 30.
Leu. 8. 6.

⁴Heb. 8. 1.
9. 11.

⁵Sap. 7. 25.
2 Cor. 4. 4.

Heb. 1. 2.
⁶Psa. 72. 3.

Jer. 23. 6.
1 Cor. 1. 29.

⁷Den. 33. 8.
⁸1 Cor. 10. 5

⁹Ioh. 1. 36.
¹Heb. 7. 25

²Sap 18. 24.
³Sie. 45. 23.

Bviiijv

niet en verscheure. Beneden aen zijn somen / suldy granaet Appelen maken / van geelder syde / Scharlaken Root-zijn-root / om ende om: ende tusschen den seluen gulden schellekens oock rontomme. Ende daer een gulden schelleken is / sal daer na een Granaetappel zijn / ⁴ dese langhe geele syden Rock neemt in Christus / voor die liefde daer hy geheel van onderen tot bouen mede bekleet is / ende die liefde oock seluen is / sy is oock vaster dan die doot / en stercker dan die helle / ⁵ als onder en boven met lijsten ende boorden wel versien / om niet gheschuert te worden / ghelijck sy in zijn doot / zijn langhe ghebreyde Rock oock niet ghedaen hebben / maer worpen (om hem niet te breken) het lot daer ouer ⁶ die liefde wort inder schrift wel by een aentreckent kleet gheleken / ⁷ oock by brant en vier (als bouen verhaelt is) dat hen in geelachtighe gedaente verthoont / waer af dese Priesterlijcke Rock zijn beeltenisse mach dragen. Toch die Priesterlijcke klederen voegen alle niet qualijck / op die klederen der gherechticheden (die hy oock selven is) ⁸ waer mede die Priesters van gode mede versien zijn / want hy treckt gerechtichen aen / seyt Esai. int 59. Cap. □. 17. oock Sapientia 5 □. 19. u Priesters (seyt Daidt) laet hen kleden met gerechticheyt / ⁹ hy heeft my aengetrocken (seyt Esaias) ⁺ die klederen des heyls / ende met den Rock der gerechticheyt gekleet / gelijk

⁴Exo. 28. 31.

Sye. 45. 11.

⁵Ioh. 15. 14.

1. Ioh. 4. 16.

Can. 8. 9.

⁶Mat. 17. 35

⁷Col. 3. 16.

1 Tes. 5. 8

⁸Iem. 23. en 33

⁹Psa. 132. 9.

⁺Ioq. 29. 14.

Esa. 61. 10.

als een Bruydegom in Priesterlijcke Keragie / u klederen (seyt den herpenaer van⁺ Chistus) zijn enckel Mirrhen / Aloes ende Liecha wanneer ghy in uwen elpen⁺ Esa. 61. 50.
 beenen palleysen daer heene treet / in uwer schooner heerlijkheyd.¹

14. Die gulden Schellekens die onder aen desen zoome des Rocx hingen / ende¹ Psa. 45. 8.
 een geklanck gauen als die Priester zijn dienst oeffende / om dattet int heylichdoom ghehoort soude worden / op dat zijn volck voor Godt gedacht worde / wil wel verstaen zijn op Christus stercke roep ende bittere tranen / die int heylichdoom des hemels tot goede ghedachtenisse zijns volcx voor den Vader gecloncken heeft. Dit wort oock verfuld in Chistus klinkende leringhen / in zijn Apostelen / ende alle getrouwe dienaers des woorts / wiens gheclanck in Christus Priesterdoom door die gansche werelt gheschelt heeft / nade text: ⁺ haer woort is wt ghegaen in alle landen / ende haer redenen tot aen des werelts eynde / dese luydende met aele ende klinckende bellen⁺ Psa. 19. 5.
 (al waert datse met Engelsche volmaeckte tonghe voort quame) en gheltet al niet Rom. 10. 18.
 / ten schaft oock geen nut / so sy inder liefde ofte op het kleet der liefden niet vast ghehecht is.

Ende daer het gheclanck van geeft: 3 besiet daer op Corinten 13. dat dese schellen onder aen de boorde des rocks ghehecht waren / sal ons leren: dat wy onder en niet bouen Christus gheset zijn / ⁴ ende niet

⁴2 Cor. 5. 18

los aen een hoeck / maer wel aen een vaste stercke boord ghewrocht zijn / maer affe niemant ryten ofte schueren mach / nae het woort Chistus / niemant en salse wt mijnder hant trecken. ⁵

15. By die Granaet-Appelen kan verstaen worden: dat Christus in zijn dienst ⁵Ioh. 10. 28 niet alleen geluyt geeft / maer dat hy oock vruchten schaft ende draecht / dat woort en werck ackerdeert / ouer een koomt en zijn cracht verthoont. Die Granaet-Appelen zijn van die herelijckste Boom vruchten / zijn vercoelende van natuer / zijn goet voor een quade mage / oock tegen kouwicheyt des harten / ende walginghe / sy verslaet die dorst / ververschet ende suyuert die mont / Ende neemt wech die pijn des loops onreynicheyts ofte bloedgancx. Set dit om op een ghestelijcke sin in Chistus / ghy sult beuinden dat niemant schoonder vruchten draecht dan hy / ia die hastighe natuer des menschen vercoelt. Hy maeckt honger en smaect in Godlijcke saken / en verslaet den dorst mede. Wie van my eet (seyt hy) die hongert altijt na my / ende wie aen my ghelooft die en sal nimmer meer dorsten ⁶.

Voor onlust ofte quade wallinghe ⁶ bewaert hy / die flauwe ende bedroefde harten worden door hem verquickt. ⁷ Pijne ende wedoom versoet hy / ende suyuert die mont van ontuchtighe woorden / ende onsuuerheden. ⁸ Soo dat hy met die beste Granaet-Appelen in zijn Priesterlijcke dienst

⁶Sie. 14. 29
Ioh 6. 35.
⁷Mat. 11. 28
⁸Esa. 6. 6.
57. 13.
Luc. 4. 18.

Cijr

versien is. Dese hangen alle gaer gereed lieffelijck en schoon om zijn ghewaet.

16. Eensghelijckx soo en sullen haer die Granaet-Appelen om den Priesterlijcken Rock / niet qualijck (mijns oordels) voeghen / op die Diakens⁹ die met haer hantreijkinghe Christus in zijn dienst versien / veel soete gauen den behoeftigen⁹ Act. 6. 3. wt delende als pitten vanden Granaet-Appelen / uwen vrucht (seyt Christus tot zijn bruyt) is ghelijck eenen lust-hof van Granaet-Appelen / met edele vruchten. Noch eens: Ick wil sien of die Granaet-Appelboomen groenen ende wt slaen / uwen wangen zijn ghelijck een schale van Granaet-Appelen /¹ siet so schoon ende vol goede vruchten / wercken / en Christelijcke daden / zijn de vromen na dese gestelijcke ontwerpinge. ¹Can. 4. 13. 6. 6. 7. 12. Deu. 8. 8. 1 Cor. 7. 41.

Ick en heb oock anders geen oordel in desen / of de voorseyde dienst mettet leer-amt worden int rijcke Christi oock wt gesproken / onder die woorden: van / ick wil tot den Mirren Berch gaen / ende tot den Wieroox huevelen /² laet die Bergen die vrede brengen onder dat volck / ende die kleyne bergen die gherechticheyt /² Can. 4. 6. ³ terseluer tijt sullen die Berghen van soete wijn druipen / ende die huevelen van melc vloeyen /⁴ in sulcker gestalte behoren die leeraers ende dienaers haer devoor mede int rijck Christi te doen / tot vereeringhe van die Priesterlijcke sieragie in Christus / ofte ist u aenghenamer / dat die bellen / en- ³Psa. 72. 16. ⁴Ioh. 3. 28. Amo. 23. 14.

Cijv

de Granaet-Appelen / alleen in die Predikers bestaet / alsoo dat haer woorden ende wercken moeten ouer een koomen / dat haer daden / die wtklinckende woordē moeten voldoen / bevestigen ende versieren / het sal na dese bouen aenghewesen schriften oock niet min dan goet zijn / ⁵ want sy behooren voor al met alderleye vruchten van goede wercken / als met liefde / vruechde en vrede / door cracht des H. Geest ⁵1 Cor 10. 11 versien te zijn. Gal. 5. 22. Eph. 5. 9. 1. Tim. 3. 2. Iac. 3. 16

17. Nu isser van die kledinge noch ouer gebleuen om te verclarē / de witte enge rock / die van witte syde moste gemaect zijn met een hoet van witte Sijden / ⁶ desen witte enge rock was soo wy verstaen van sulcken nauwe macksel en mouwen ⁶Exo. 29. 39 39. 28. datter niet een fouwe noch rimpel in en quam.

Waer wt datmen niet verstaen moet / dat sulcks die Roemsche Bisschoppen haer sotte alben ofte choorcleederen beteykent. Maer dattet ons veel eer aenwijst / die enghe nauwe / wandelinghe wech / woort / en leven in Christus. Die slecht en recht sonder oneffenheyt ⁺ / sonder rimpel ofte dubbeltheyt inder eenfout bestaet.

18 Die wittigheyt der clederen ofte iets anders betekent ghemeenelijck onschult vreedt reynicheyt sonder ghebreck en sonder te sijn / soo dese en andere schriften wtwijisen. Ecl. 9. 7. Dan. 10. 5. Mat. 28. 3. Marc. 16. 5. Act. 1. 13. Apocl. 3. 5. ⁺Esa. 30. Mat. 7. Ioh. 14. 1. Pet. 1. 18 / 4.4 6.2 / 11 / 7.9 / 13 / 19.11.

Cijr

Die witte blinckende sijden cleeren / is die rechtveerdichmakinghe der heyligen soo in Apocalipsi neghentien ghelesen wort op een ander plaets wort van Christus onsen hooge priester gheseyt: dat syn cleet snee wit was / ende dat hayer op sijn hoofde als witte wolle ⁶ zijn clederen segghen die Euangelisten worden blinckende en soo wit als snee / datse gheen volder opder aerden soo wit maken kan. ⁷

Soo ouer en boven der maten schijnt Christus witte suyuere onschult wtbouen andere menschen / die by hem gheen ghelijckheyt hebben inder waerheyt. Dit bewijst oock Herodes witte cleet daer hy Christus aen trock al wast ter schemp / ⁸

Caiphas moet te met onwetende die waerheyt ontwerpen / ⁹ en seluen ghetuychgen datse geen misdaet aen hem bevinde / ende dat hy suyuere sonder schult is: ¹ want desen hoghe Prister in Sacharias met het woort van Iosua wtgesproken / en heeft geen onreyne maer slechts reyne suyvere vierklederen aen / ² hy heeft zijn kleet in wijn ghewasschen / ende zijn mantel in wijn besien bloet / na die Prophecie van Jacob / ³ also datter te recht geen mangel noch smette aen hem is / waer wt Daudt met waerheyt wel segghen mach: Heere mijn Godt ghy zijt seer heerlijk / ghy syt schoon ende wt der maten versiert licht is dijn kleet dat ghy aen hebt / ghy breydet den hemel wt als een tapeet / ⁴

⁶Dan. 7. 9.

Apo. 1. 14.

10. 1. 14. 14.

⁷Mat. 9. 1.

Luc. 9. 30.

⁸Luc. 23. 12.

⁹Ioh. 11. 50

¹Mat. 27.

²Sac. 3. 3.

Can. 5. 5

³Gen. 49. 21

⁴Psa. 104. 2

Cijv

dit is den schoone witten vrient bouen alle kinderen der menschen / daer inden 45. Psalm ende int hoghe liet Salomons doorgaens veel van ghespeelt wort / hy is den ware ende rechte Aaron / die het gheheele heylichdoom ronts om verciert / als hy zijn schoone langhe Rock / ende zijn geheele verciersel aendede. Waer af ghy Sierach 50. □. 12. lesen moocht.

19. Soo veel die witte syden hoet belangt / ende het voorhoofts plaet aen den hoet ghehecht / daer die heylicheynt des Heeren in gegraven was / ⁵ laten wy berusten by den hellemet der zalicheyt / ⁶ die Christus tot een triumphie / ende crone der eeren / heylichlijck bouen alle namen ende weerde draecht. ⁷ Hier by dient het woort: hy treckt gherechticheyt aen ghelijck een pantsier / ende hy set een helm des heyls op zijn hooft. ⁸ vorder wort van Christus (onder den persoon van den hoge Priester Iosua) gheseyt: settet eenen reyne hoet op zijn hooft / ende sy setten een reyne hoet op zijn hooft / ende togen hem klederen aen / ⁹ soo dat in Sapientie wel gheseyt mach worden: dat zijn heerlijkheyt aen den hoet des hoofts is / ¹ te meer als de voorhoofts plaet / die van louter gout was / (waer in die heylicheynt des Heren ghegroeft stont) daer by gedacht wort / de aenden hoet op zijn voorhoofst gehecht was / daert verstant met tsamen schoonheyt en kennisse bevonden wordt / ons dra-

⁵Exo. 28.

⁶Eph. 6. 19.

⁷Col. 2. 15

Phi. 2. 9.

Heb. 2. 7.

⁸Esa. 59. 17

Tes. 5. 8.

⁹Sac. 3. 5.

Esa. 62. 2.

¹Sap. 18. 24.

Ciiijr

gende in goeder memorie / tot versoeninghe voor den Vader / ² hy is inden hemel
selven ingegaen / om nu te openbaren voordat aensicht Godts voor ons / ³ in
schoone cieragie eere en segen / soo wy nu wt die afbeeldinghe genoeg verstaen
hebben. ²1. Ioh. 2. 2.
¹1. Tim. 2. 9.
³Heb. 9. 24

20. Daeromme soo willen wy cortelijc Christus ons hooghe Priester sijn schoone
heerlijckheyt / met desen texten besluyten. Ick ben (seyt hy) een bloem te Saron ende
een roose int dal / mijn hoofd is vol dou / ende my haer vol nacht droppelen.

Sijn hoofd is dat fijnste gout / syn hayren sijn ghekrolt swart gelijk een rauwen /
zijn ⁺ ooghen sijn ghelijck duyuen ogen / aen den water beken met melck ghewasschen
/ ende staen inder volheyt sijn kinne backen sijn ghelijcken de wassende ⁺Can. 2. 1.
cruyt-hoofkens der Apotekers. Syn lippen sijn ghelijck roosen / die met vloyende
mirren druypen / sijn handen sijn ghelijck gulden ringhen vol torkoysen. Sijn lichaem
is ghelijcken een reijn yuoreen met saphieren verciert. Sijn benen sijn ghelijck
Marmorcolommen / ghefondeert op gulden voeten / sijn ghedante ⁺ is ghelijcken
libanon / wtvercooren ghelijck cederen / sijn keel is soet / en gheheel lieflijk. ⁺Can. 5. 2. 12.

Een soodanige is mijnen vrient mijnen vriendt is een soodanighe / ghy dochteren
Ieruselems / u cleederen (seyt davit) sijn enckel mirhe / aloes en kiefis / als ghy wt
den ijevoren palleijsen daer henen treet

Ciiijv

in uwer schoonder heerlickheyt in u cieragie gaen des Conincks dochters / die bruyt staet tot uwer rechter hant in enckel costelijck gout / gort dijn sweert op dijn lendenen ghy helt / ende verciert u schoon. Het moet u gelucken in u cieragie ⁶

21. Siet soo lieflijck / schoon en cierlijck is onsen hoofd / man / bruydegom ⁶Psa. 45. 5. 8.
ende hoghe Priesters Christus Iesus toeghestelt naden gheest met veel costelijcker cieragie / cledinghe ofte heerlijckheyt als aen Aaron oeyt gheschiet is. Waer of noch inder figure onder die hoge Priester Simons persoon van gheseyt wort: dat hy in zijn Priesterlijcke habyt blinckte gelijk die Morgen-Sterre / ghelijck die volle maen / ende ghelijck die Zon op den Tempel. ⁺ Ghelijck die Lelie aent water / die Rosen ende Wierooock-boom inden Mey. ⁺Sier. 50. 5. en 10.

Ja hy is als gulden Iuwelen / met alderleye Edele ghesteenten verciert / in zijn Priesterlijcke dienst: met die heerlijcke volmaeckte schoone klederen / Hoet / Gordel / Voorhoofds plaet ende diergelijcke na den Geest / als nuvoor dese tijt genoeg behoort is.

Het derde deel van die Priesterlijcke Offerhanden.

Soo veel d'offerhanden aengaen: die bevinden wy veelderleye te zijn / toch hebben alle haren eerste gang op die eenige offerhande van Christus om haer een weynich te besien / soo willen wy haer meest in Brantoffer / Spijsoffer / Sond-offer / en Danckoffer met haer aen hanselen / vervaten.

1. Eerstelijck soo veel wy vanden Brantoffer verstaen / heeftse haer naem alsoo om dat desen Offer geheel verbrant wort / sy word veel ghenomen van Ossen / Veersen / of Kalueren / die sonder smetten of ghebreken waren / leest hiervan die Wet en ordeninghe / ¹ afbeeldende Christus suyverhey / ² mannelijckhey / ³ verbrandingh en verbradinghe aen die Galge des Kruys / word soo seer door tvier der tribulatie verteert / ⁴ dat hy geen ghedaente noch schoonhey behielt / datmen zijnder soude mogen gelusten / ⁵

¹Exo. 29. 10
Leu. 1. 3.
6. 9. 9. 4. 23. 14

²1. Pet. 1.

³Luc. 2. 21.

⁴Mat. 13. 22

⁵Esa. 53. 5.

⁶Leu. 6. 12. 10. 1
Exo. 29. 25.

2. Hier by is noch te bedencken / dat dit vier des outaers ghestadich nacht en dach most branden en nimmermeer wt / noch met vreemt vier op pene des doots / moste aen gestooct worden / alst blijkt aen Aarons zoonen / ⁶ en dat om oorsaecke (na mijn oordel) om dat dit vier des Outaers niet van menschen ofte eertschen stoffe opgeleyt was / maer van den Heere met een hemels vier eerst ontsteken / ghelijck alst met den handel Elias oock toeging / ⁷ ons lerende dat Christus niet door een vlese-

⁷Con. 18. 24.
Leu. 8. 18.

lijcke / eertse / Rouwe / ophoudelijcke liefde / maer door een brandende liefde / 8.⁸
 wiens gloet vierich / ende een vlamme des Heeren is / ⁹ Gode geoffert is / door
 den heylighen Geest / ¹ (ons tot spijsse ende onderhoudinghe des leuens) na het
 woort die eernstelijcke liefde uws huys heeft my verslonden / ² veel wateren en
 konnen desen brant niet wt blusschen / ³ want sy gloort en viert gedeurich op onsen
 Outaer soensman en offer Iesus Christus. ⁴

3. Dese Offerhande was oock een dagelijckse offerhande met twee iarige
 Lammeren / een des morgens ende een des auonts / met Meel / Oly / en Wijn
 vermengt / somen ⁺ Exo. 29. ende Deut. 8. deurgaens lesen can / [†] oock andersins
 van Brantoffer / van gebacken koeke / Brootkoecken met Oly / Wierook / en
 dierghelijcke vermengt / dat ons alle aenwijst / dat Christus Iesus het suyuere
 onbesmette Paeslam / ⁵ des werelts sonde draeght / ⁶ en is vant begin der werelt
 ghedoot / ⁷ en als een onnosel Lam ter slachbanck geleyt. ⁸

By den Oly verstaet die Olye des heylighen Geest / waer door hy Gode den Vader
 hem seluen gheoffert heeft ⁹ het Broot / Meel / ⁺ Koeken / Vladen / en dierghelijcke
 / daer geoffert word en kan immers niet nader verstaen worden / dan dat hy het
 eenighe Broot / Spijsse / en voetsel der sielen is / daer by wy leuen moeten / daer
 hy seluen Johannes ses veel van handelt.

⁸1 Pet. 4. 8⁹Col. 8. 6.¹Heb. 10.²Psa. 6. 9. 10

Ioh. 2. 17.

³Pro. 8. 6.⁴Heb. 13. 12[†]Sie. 45. 17.

7 Esa. 4. 6. 14.

⁵Exo. 12. 6.

1 Cor. 5. 5

⁶Ioh. 1. 27.⁷Apo. 13. 8.⁸Esa. 53. 10.

Act. 8.31

⁹Act. 10. 38.[†]Heb. 1. 9. en 9. 13

4. By alle desen schickt noch wel t'geen den Hebreuschen Epistel verhaelt / dat hyt met een Offerhande heeft voleynt ewelijck die geheylicht worden. Dat die Priesters alle dagen Godts dienst ⁺ plegen / en dickmael eenderleye offerhande plegen / die den sonde niet konnen afnemen / maer dese is eens voor die sonde gheoffert dat ewelijck van weerden is. Die ghemene Pristers / Offerde wel dagelijcx inden Tempel ofte hutte voor het voorhansel / maer in het alderheylichste / achter het voorhansel en mochten sy niet komen / maer daer ging alleen eens des iaers den hoghe Priester in / op den tienden dach / vanden seuende maent / dat den versoendach ⁺ ghenoomt word / inden welcke sy van alle haer sonde ghereynicht worde / soo die Wet wt-wijst. tot een afbeeldinghe / van die eenige versoeninghe / door Christus die ons in zijn bloede ghewosschen heeft / van alle sonden.

⁺Heb. 10. 11.

⁺Leu. 16. 29.

23. 27.

Nu. 29. 17.

1 Ioh. 1. 6.

5. Den tweden Offerhande gheheten spijs-offer brengt zijn naem ten deele mede: want sy en gheschiede so niet met beesten twelck vleys is / maer met semelmeel / bloeme van meel / aeren / Koorn / ofte ghebacken Broot / in een ouen keetel ofte pan / met Oly / Wieroock en sout / sonder zuerdeech en honich waer van in Leuiticus twe te sien is / ende op andere plaetsen meer. ¹ dat het Broot die eygentlijcke spijs / voetsel ende anderde hant is / sonder

¹Exo. 29. 55.

Leu. 6. 20

9. 15. 23. 13.

Mat. 3. 3

welcke schier geen eetbaer ware ghebruijckt wort / is een yder wel kennelijck. soo is dan met rechte dese Seremonie een Spijs-offer / afbeeldende den ware spijs offer der zielen / Chistus Iesus / het eenige Broot des leuens / ² na zijn woort: ick ben dat leuende broot / die vanden Hemel ghecomen ben / wie van desen brode eet die ²Ioh. 6. 51. sal inder ewicheyt leuen / en dat broot dat ick geuen sal / is mijn vleisch / dat welck ick geuen sal voor des werelts leuen / dit ist waerachtighe broot des leuens: dat met geen suerdeech der valscher leringhe / gheveinstheyt / onsuyuerheyt / en boosheyt besmet is / ³ maer is seluen het rechte soete deech / broot / en koeck der waerheyt en suyuerheyt. ⁴

6. Voor den honich neemt dat de Offerhande Christi sonder soeticheyt des vleysch met deur bytende kracht des souts / toch in een welruyckende roock des Wieroox geschiet is. De drie specien van Koorn / Meel / en Koecke / die menichfuldighe soeticheyt in Christus in hem hebbende / een yder zijn smaeck / daer het Hemels broot die figure van draecht / ⁵⁶ die verscheyden backinghe in pannen / keetels / en ouens / het veelfuldige lyden / daer deur hy ons tot een spijs bereyt is / 6. die Oly blijft als voor op den H. Geest / waer mede desen offerhande vermengt is.

8. By desen Spijsoffer / is oock den dranckoffer te tellen / die welcke met wt-

³Mat. 16. 12.

Luc. 12. 2

2 Cor. 5. 6.

⁴Ioh. 14. 5.

Heb. 7. 25.

1. Cor. 5. 7.

⁵Sap. 16.

Mat. 26. 27

Heb. 2. 10.

⁶Ioh. 5. duergaens

Cvijr

stortinghe des wijns / ofte des roderwijns gheschiede / na den text: hy stack zijn hant wt met den dranckoffer / ende offerde den roode wijn / ende goot dien aen den bodem des Altaers / tot een soeten rueck den alder hoochsten / ⁷ dese dranckoffer des roden wijns / wil Christus roder bloet beteyckenen / want hy is die van Edom met roodachtighe clederen koomt / ende treet die wijnperse alleen / ⁸ alst oock blijkt dat hem die Dissipelen in zijn Chruissinge af gingen / ende hebbent hem in zijnen bloede alleen laten ontgelden / ⁹ hy heeft hem seluen tot een offerhande / en gaue / Godt tot een soete rueck op gheoffert / ¹ ende voldoet met den wijn zijns roder bloets / onser dorstiger kelen / leeft Johannis int seste capittel. Ende ghelijck als Sierach seyt: wat ist leuen daer geen wijn en is / ² soo machmen oock wel seggen: wat ist leven der zielen die met den wijn des roden bloets / van Christus niet beschoncken is? die dese offer niet deelachtich is. Heeft geē leuen in hem / leest noch Johannis ses. ende ist dat den wijn Godt ende den mensche vrolijck maect / ³ veel meer sal den ware wijn van Christus roder bloet / als een lieffelijcke roock des wtgestorten danckoffers Godt den Vader / ende die zalich lievende menschen verhuegen. Dus sietmen dat den wijn (inden dranck-offer) twelc een gesonde vervrolijckende dranc is ons afbeelden wil / onsen ware wijnstock

⁷Sie. 50. 17

Exo. 29. 40.

Nu. 28. 7.

Pro. 23. 30.

⁸Esa. 63. 1.

Apo. 19. 13.

⁹Mat. 15

Mar. 15

¹Eph. 5. 2.

²Sic. 32. 8.

³Rec. 9

Sier. 32. 7.

Psa. 104. 15.

Cvijv

en wijn / ⁴ Christus Iesus die den ghelovege verheucht / ende by de ghedachtenisse des wijns int Nachtmael / haer harte ⁺ versterckt / ⁵ ende inden Geest als met nieuwe wijn en Mos vervlijt. daertoe dient actorem twee deurgaens. ⁴Ioh. 15. 1.
⁺Esa. 55. 2.

8. Wilmen hier by die Offerhande der eerstelingen / eerste gheboorten / tienden / vruchten / en dier ghelijcke tellen. ⁶ ⁵Mat. 26.

Ten sal oock niet qualijck schicken / want Christus is het wesen van die eerstelingen / is die eerste gheborene voor alle kreatueren / ⁷ die eerstelinghe gheworden van die daer slapen / ⁸ op dat hy in alle ding den voorganck hebbe. ⁹ En op dat wy alle ghespaert / ontsien / verlost en gheheylicht worden / door zijn eenighe voorgang / en offerhande der zalicheyt voor Godt den Vader. Siet aldus hebben wy onder den spijsoffer begrepen des broots versterckinghe des wijns verhueginghe ende die eerstelinghe hare heerlijkheyt ende verkiesinghe / van Godt den Vader / alsoo oock zijn wtverkooren ende beminde zoon. ¹ ⁶Exo. 13. 2.
22. 29. 34. 9.
Nu. 18. 13.
Dut. 18. 4.
⁷Col. 1. 15.
Rom. 8. 29.
⁸1 Cor 15. 20
⁹Col. 1. 18.

9. Den derde Offerhande wordt in Leuiticus drie / danck-offer ghenoomt: een dancksegginghe ⁺ / van wegen enich ghelocksalicheyt / welvaert / segen / ghesontheyt / of diergelijcke voorspoedicheden meer. Dese Offerhande wort ghedaen met een Os / Koe / Ram / Bock / Geyt / Lam / en sulcke Beesten / maer geen ghevogelt. ² Het bloet wort ghesprengt om het Outaer / die ¹Esa. 4. 2. 2.
⁺Mat. 3. 17. 37. 2

²Leu. 3. 1.
19. 5.
Nu. 6. 14
Dut. 27. 7.

Cviiijr

nieren het vet om den leuer / en al het vet omt ingewant / most met vier verbrant zijn / den rechter schouder word opgeheuen en den borst heen en weer / of tegen die vier winden beweecht gesweeft ofte gekeert.³

10. Met die beweginghe kan beduyt wesen / Chistus offer tot heyl van alle die werelt / en dat hy alle menschen in alle vierhoecken des werelts soude ghepredickt / gheroert / en beweecht worden /⁴ met die opheffinghe / zijn verhevinghe aen die galge des kruys /⁵ tot danckbaerheit des Vaders / en aenwijsinghe van waen hy quam / en waer hy weer soude keeren /⁶ en den zijnen brengen en trecken /⁷ als ick vander aerden verheuen sal worden / soo sal ickse al tot my trecken /⁸ Op een ander plaets als ghy die zoon des menschen verheuen sult hebben / dan sult ghy bekennen dat icket ben /⁹ hier van heeft dat verhoogde Serpent zijn figure oock ghehad.¹

11. Belangende die nieren / en al het vette om het in gewant / en sal ons niet qualijck een rijcke / vette / overvloedige / inderlijcke / hartelijcke / merch geuende Offerhande in Christo / afbeelden / wiens gebeente zijn verdroocht /² en int vier der tribulatie heel wt ghesogen / tot een vrywillighe dancoffer den Vader tot een soete roock /³ dat Christus hem dus seluen vrywillich tot een offer en gaue / Godt tot een soeten roock ouergegeuen heeft. Sal oock ey-

³Leu. 7. 31.

⁴Ioh. 2. 2.

Mat. 28. 18.

Rom. 10. 18.

⁵Mat 27. 27

⁶Ioh. 16. 28

⁷Ioh. 14. 3.

17. 24.

⁸Ioh. 10. 31

⁹Ioh. 8. 28

¹Nu. 21. 9.

Ioh. 3. 14

²Psa. 22. 15.

³Eph. 5. 2.

Gal. 2. 21.

Cvijv

gentlijck afgebeelt zijn met die vrywillighe offerhanden / die wt gheen wet noch dringhent ghebodt quam / ghelijck in Leuiticus seuen te sien is.

12 Hier by past oock de beloofde offerhande die wt eenighe noot ontstont ofte beloofd wort / en als dan tot sijnder tijt oock geoffert moste worden / twelck mede niet min op Christus rijmt als den voorseyde / want hy is den eenighen verloofde die wt hoger noot des ewigen doots / zijn oorsaeck heeft om gheoffert te worden ⁴ welke offerhande vast een sermonie heeft / volgens dien oock een verclaringhe ⁴Gen. 3. 5. met den dancoffer als oock den lof-offer waer van al int 7. Capittel voor seyt van gehandele wort. willen dit dan met den psalm besluyten / aldus: u wil ick danck offeren / ende des heeren naem prijsen / ick wil mijn beloften den heere betalen voor alle volcken ⁵

13 Ten vierden soo hebben wy noch den sond offer den versoen offer / waer ⁵Psa. 11. 17 aen de schult offer oock hangt te bezien / om den gesteljkē sin streckende tot 50. 14. 107. 22 Christus / daer wt te suyghen / desen offer is menegerley en gheschieden op veel verscheyden tyden / als een rechter / Priester / ghemeen persoon of gansche ghemeente ghesondheyt had / somen leuiticus vier mach lesen. En op andere plaetsen meer. Maer besonder heeft den sond of versoen-offer / die op den feest eens des Iaers ghehouden word / ⁶ Christus eenighe offerhande / voor al des

⁶Exo. 30. 10
Leu. 16. 34.

Dir

volcx sonde afghebeelt / daer in Leuiticus sestien duergaens van ghesprocken wort.

14 Om beter te verstaen onse meyninghe⁺: soo duyden wy die woorden van rechter / Priester / ghemeen persoon / ofte gansche gemeente / op alle menschen die onder dese specie begrepen sijn. Ende leert ons ⁺ mede dattet ons allen faelt / en dat wy alle sondaers sijn / die den rechte sond offer van Christus van doen hebben / en dat hy onser allen moet ontfermen / hy sy dan rechter Priester ofte ghemeen man.

⁺Heb. 9. 7. 15.

3. Mat. 76. 17

⁺Rom. 3. 13.

Iac. 3. 2.

Daer toe dient: hy is die versoeninghe voor onse sonde / niet alleen voor onse sonde ⁺ maer oock voor die ghehele werelts sonde.

15 Om dan tot die ordeninghe te comen / soo heeft Aaron een varse te weten: een osse gheoffert tot een soen offer voor hem en voor zijn huys / tot een bewijs dat hy den ware hooghe Priester niet en was / maer slechts een figure van een beter wesen die hem niet en behoefde te reynighen met water / of te ontsondighen met offeren gelijk als hy 7 dit betuycht den Hebresen Epistel ⁺ met dese woorden: inden anderen en ginck alleen des iaers eens den ouersten Priester / niet sonder bloet welck hy offerde voor hem seluen / en voor des volcx onwetenheyt / waer mede dat den heylighen Geest bediede / dat den wech der heylicheynt noch niet geopenbaert en was / als den eersten / noch syn stant hadde / (seyt voort) maer Christus is daer gecomen een

⁺1 Ioh. 2. 31

⁺Leu. 16. 5.

Div

ouerste Priester der toecomender goeder / door een meerder ende volcomender tabernakel / die niet metter hant ghemaect dat is / die niet van desen gebou en is. Noch oock niet door bocken of calueren bloet: ⁺ maer hy is eens door zijn eygen bloet ingegaen in dat Heylige / en heeft een ewige verlossinge gevonden / het betaemt ⁺ Heb. 8. 2. ons een sodanige hoge Priester te hebben / die daer heylich ontschuldicht onbevleckt / verscheyden vanden sondaren en hoger geworden is dan den Hemel / den welckē het niet dagelijcx van node is / gelijcken die andere ouerste Priesteren. Ten eersten voor zijn eygen sonden offerhande te doen ⁺ / daer nae voor des volcks sonde: want dat heeft hy gedaen doen hy hem seluen eens offerde: want die wet stelt menschen ⁺ Heb. 7. 26. tot ouerste Priesters / die daer swackheyt hebben / maer dat woort des eets / dat Leu. 9. 7. nader wet geseyt is: dat stelt den soon ewelijck volcomē 16 Voort comende tot 16. 6. de twe bocken / den een die tot een sondt-offer geslachte wort / den ander / den vry bock die des volcx sonde op hem ladende inde woestijne droech.

Soo en schicken sy beyde niet qualijck tot Christus. Want ghelijck als den bock op welcken des heeren lot viel den bock des sond offers was / en moste voor des volcx sonde geoffert worden / alsoo is het lot ⁺ des Vaders zijn eenighe zoon mede gheuallen in alle sijn beloftenisse die aen die ghalghe des cruys voor de sonde des ⁺ Leu. 16. 6.

Dijr

volcks mede geoffert is. Hy seyt self inden psalm het lot is my opt lieffelijkste⁺ ghevallen ghy onderhoud mijn erfdeel / waer door die eere sijnder erve oock in Hemel en Aerden glorificeert. Ende gelijcken als den bock / een bock des sondt offers was / niet van wegghen dat hy van syn selfs sondicht was / maer om dat hy hem met des volcks sonde presenteerde / ende die straffe der sonden voor haer ghedoochde. Alzoo oock Christus: waer van gheseyt wort: dat hy van gheen sonde en wiste / ende nochtans voor ons tot sonden ghemaect is. Dat hy in die ghedaente⁺ des sondighen vleesch / die sonde int vleesch verdoemt heeft. Het sondelijcke vleesch des menschen / is door syn onsondelijcke vleesch (dat slecht die ghedaente van t'sondighe vleijs droech) teniet ghedaen. Door die sonde die Christus in plaetse van ons had / is die sonde verdelcht door dat hy voor ons een vloeck word / is onsen vloeck in een seghen verandert / ende heeft alsoo door onsen schuldighen doot / den doot verwonnen en alle onsen schulden weghedaen.

17 Siet aldus wort door den bock des schuld offers / Christus afghebeelt. Alsoo oock door den vrij bock: want eerstelijck⁺ is Christus int vleesch voor onse sonde geoffert en is onder die misdadighe gerekent / als of hy de sonde selven begaen hadde. Ten tweden soo heeft hy door syns Geest cracht die sonden als den rech-

⁺Psa. 16. 7.

⁺2 Cor. 5. 21.

Rom. 8. 4

⁺Gal. 3. 22.

1 Ioh. 1. 9.

Dijv

ten vry bock wech ghevoert.

Die straffinghe leynt op hem en hy heeft onse sonde ghedraghen soo des Propheet / en den Apostel verhaelt ² waer door wy van sonden gevrijt versoent en verlost zijn.

Is der haluen den rechten soen-offer en vrybock / ist dat u den sone vry maeckt ²Esa. 53. 8.
soo sijt ghy te recht vry seyt hy seluen. ³ Pet. 2. 24.

Oock Paulus: staet nu in die vryheit / daer Christus u mede bevrijt heeft. ⁴ Hier ³Joh. 8.35.
by dient gheseyt: waer die Geest des heeren is / daer is vryheyt. ⁵ Soo dat hy die ⁴Gal. 5. 1.
vry bock en versoent bock (midts dat hy ons voor den vader versoent heeft) ⁶ ⁵2 Cor. 3. 17
bevonden wort. ⁶Ioh. 2. 2

18 Voort ghebruyckte die Priesters in desen dienst oock rueck werck / die voor
den heere ontsteken wort / welcke reuck werck den ghenaden stoel bedeckte / ⁷
afbeeldende dat Christus onsen hogen Priester syn offer sonder heylighe ghebede ⁷Leu. 16. 13.
(by rueck werck vergheleken leest die aenghewesen schriften) ⁸ niet gheschiet en is
⁹ en bidt als noch voor ons: want den ghenaden stoel verstaet Christus ¹ wordt ⁸Psa. 141. 2.
afghebeelt bedeckt te syn vant rueck werck / verstaet die oueruldedicheyt van ⁹Apo. 5. 8. 8. 4.
ghebede / die Christus als een goeden roock voor den Vader tot onsen besten ⁹Mat. 26. 41.
wtstort als een Advocaet / Middelaer / en voorspraeck ² nu volcht dat hy vanden ¹Heb. 5. 7
bloede des offers van den bock met syn vingher teghen den ghenaden stoel ¹Rom. 3. 251
sprengde seuen werf ³ ²1 Tim. 2. 5.
³ Ioh. 2. 2.
³ Heb. 9. 15.
³Leu. 16. 14

Dijr

Het woort seuen beduyt doorghaens inder schrift een onendelijck ofte volcomen ghetal ⁴ / en hier die volmaeckte reyninghe onser sonden in die bespringhinghe syns bloets / door den heylighen Gheest. ⁵ Die hier by den Priesters vingher waer mede hy het wtrechte verstaen can worden. Het bespreng bloet seluen seyt Paulus van: dat Christus niet door bocken of calueren bloet / maer eens door syn eijghen bloet inghegaen is in dat heylighe / en heeft een ewighe verlossinghe ghevonden. ⁶

⁴Pro. 9. 1.

Esa. 11. 2

Esd. 2. 19.

⁵Heb. 9. 13.

Noch eens: hebben wy een ouerste Priester ouer dat Huys Godts / soo laet ons daer toe gaen met waerachtigher harten / in volcomen ghelooue / in onse harten besprengt van die quade conscientie. ⁷ Hier wt volcht nu vorder: dat niet alleen Christus / in (en niet buyten) die besprenginghe sijns bloets gode een weerdighe offerhande doet. Maer dat oock die dienaers des nieuwen Testaments / met het rechte bocken bloet van Christus Iesus aen haer conscientie moeten besprengt worden. Sullen sy den Euangelischen dienst inden Geest weerdelijck uytvoeren / ghelijcken als Aaron ofte die wettelijcke Priesters sonder besprengingen des bloets die figurelijcke dienste niet moste pleghen / en oock niet mochte pleghen / soo sy anders Godt behaghelijcke diensten soude oeffenen.

⁶Heb. 9. 12.

⁷Heb. 10. 21

19 Nu isser noch te mercken dat nie-

Dijv

mant inden tabernakel / of hutte des bescheyts moste comen / wanneer den hogen
Priester int Heylichdoom ginck om te versoenen hem seluen / syn huys / en die
gansche menichte / ⁸ om af te beelden / dat Christus onse hoghe Priester alleen die
versoeninghe ghedaen heeft / en den Parsse sonder yemants hulp ghetreden heeft. ⁸Leu. 16. 17

⁹ Hier worden dan alle heylighe mannen (oock met het woort: dat niemant syn broeder
can verlossen / ofte Godt yemant versoenen) ¹ wt ghesloten / die eere en wort oock ⁹Esa. 63. 3.
gheen Engelen creatuerelijck / of schepselen toe gheschreven: want het cost te ¹Psa. 49. 8.
veel die sielen te verlossen ² na den text: weet dat ghy niet met verghanckelijck siluer
of gout verlost en zijt van u ijdele wandelinghe der Vaderlijcke insettinghe / maer ²Psa. 49. 8.
met dat dierbaere bloet Christus als een onschuldich en onbevleekten lam ³ die geheele
werelt is niet machtich genoeg om een siel te verlossen te versoenen / of te ³1 Pet. 1. 19
bevrijden ⁴ daer om isser oock in geen ander salicheyt / dan in Christus: daer is geen
naem gegeuen de menschen (al deedmen daer by in Hemel en op Aerden) waer ⁴Mat. 16. 16
door sy salich soude moghen worden ⁵ dan door Christus. Waer by noch te bedencken
is dat ghelijcken als alle offer / niet van een yder seluen maer door den Priester ⁵Act. 4. 12.
gode geoffert en aenghenaem gemaectt moste zijn / alsoo sijn de kinderen Godts
haer danck offeren gebeden en

Diiijr

Almoese Godt den Vader slechts aenghenaem door Christus / eñ worden gode also doort gheloove aen Christus / als door onsen ⁺ eenighen hoghe Priester aenghenaem gemaect.

⁺Psa. 141. 2.
Heb. 13. 15.

20. Wat dan voort belangt den Os en bock des sondoffers / diens bloet int heylichdoom gebracht was tot versoeninghe en nu buyten den legher met vleesch en vel heel soude verbrant worden / verclaert Paulus op Christus seggende: dat hy oock om dat hy het volck soude heylighen / door zijn eyghen bloet / heeft gheleden buyten die poorte ⁶ so datmen in dese eenige offerhande die een mael des iaers van den hoge Priester gheschiede / die eenighe offer van Christus onsen hoge Priester op syn naelijckste siet / als oock sijn volcomen voldoeninghe opneminghe en wech draginghe van alle onse sonden ⁷ want den text seyt inden figure / dat hy al haer sonde beleet / dat den boc al haer sonde droech / op datse reyn en versoent mochten worden van allen haren sonden / soo het sestiende Capittel wel wt wijst / Godt laet ons den enige offerhande van Christus zalichlijck ghenieten. Die eeuwelijck van weerde is.

⁶Heb. 13. 12
Leu. 4. 12.

⁷Heb. 9. 25.

22 By desen sond-offer en sal den rode koe niet qualick voegen daer Nu. neghentien veel van ghesproocken wort / die met die ⁺ besprenginghe des bloets / verbrandende tot assche / en voeringhe buyten den legher

⁺Nu. 19. 1.

Diiijv

een beduydinghe met den voorgaende soen offer heeft / laet ons Paulus hier op liever hooren: want ist (seyt hy) dat der ossen / en der bocken bloet / en der asschen vander koe besprengt / die onreynen heyliget tot die lieflijcke reynicheyt / hoe veel meer sal dat bloet Christus die hem seluen onbevleekt door den heylighen Geest / gode gheoffert heeft. Onse conscientie reynighen / vanden dode wercken te dienen den leuende Godt. ⁸

23 Dat het een Koe en gheen Os waer / can verstaen worden / dat syn offerhande slecht en ongeacht in s'werelds ooghen is ⁹ Den roode cleur neemt voort roder bloet Christus. Syn onbevleektheyt wijst aen Christus onbesmette leven en wesen ¹

Dat hy noch onder gheen iock last of dienstbaerheyt gheweest had / brengt mee / dat Christus het iock des wets en den last der sonden niet ghedraghen had ² / den assche van deser Koe / waer van bespreng-water ghemaectt wort / daer sy haer navolghende van die onreynicheyt ⁺ mede ontsondichden ³ En schickt niet onbequaem tot die cracht van die verdienste Christus / waer mede door die vercondeghers des woorts den ghelooighen het harte besprengt wort / en ghewasschen met suyver water aen siel ende aen lichaem ⁴

24 Onder desen versoen offer: can oock den schuld offer ghetelt worden / al schijntse ten deele wt cleynder oorsake te ont-

⁸Heb 9. 13.

⁹Esa. 53.

Mat. 7.

¹Heb. 7. 25.

²Esa. 9. 5

⁺Psa. 35.

Act. 15. 11.

³Nu. 19. 10.

⁴Heb. 10. 22

staen / oock den offer der onwetender sonde / der jeloersheynt / die besmettinghe des saets / des etens der melaetsheynt / der vrouwen onsuyverheynt / kindere bed / aenroeringhe van onreyne dingen / en dierghelijcke / daer in Leuiticus vier / vijf / seven / twaelf / viertien / vijftien en op meer andere plaetsen van ghesproken wort.

Ons voor oogen stellende / onse onreyne natuer / en veelfuldige besmettinghe / die door den verdienste Christus in zijnen bloede gereynicht moeten zijn: want sonder wtstortinghe des bloets / en geschieder seyt den Apostel geen vergeuinge ⁵ desen soen-offer in den bloede Christo moet met ophouden der sonden betrachtet worden. ⁵Heb. 9
En dit schickt inder daet / by alle voorseyde en geroerde offerhande wel / twelck Sier. 35. 12.
sy oock met malcander ghemeen hebben / als oock datse alleen in een plaets / daer Godt verkoos (tot Ierusalem daer Christus offerhande mede was / moste geschieden) waer wt die Christenen leeren / dat haer offerhande ende Godlijcke dienste / int gheloof / in den geest en waerheynt / na Godts woort onder die ghelouige inder gemeente Gods onbesmet sonder ghebreck ⁺ / en sonder vreemt vier ofte vreemde leer / yuer ende liefde behoort te geschien / hier toe dienen de bouen aenghewesen ⁺Rom. 12. 1.
texten. 1 Pet. 2. 3.
Ioh. 4. 23.
2 Cor. 8. tn. 9

25. ⁺ Eyndelijck van desen: soo hebben wy noch te aenmerken: dat alle offer met sout moste geoffert wesen / den text luyt al

⁺Rom. 10. 2.
1 Pet. 4. 8.
Mat. 5. 2.

dus: alle uwen spijsoffer suldy souden ende uwen spijsoffer / en sal nimmermeer⁺ sonder sout des verbonts uws Gods zijn / ⁺want in alle uwen offer / suldy sout offeren van die spijsoffer hebt ghy bouen die woorden van sout verbont⁺ / verstaet op die onverganckelijckheyde des verbonts / dattet altijd versch goet en sonder veranderinghe blijft. besiet daer op 2. Parl. 13. □. 5. ende Nu. 18. □. 19.

⁺Leu. 2. 13
Eze. 43. 24.
⁺□ Esd. 6. 9.
7. 17.
⁺□ Esd. 6. 30.

het sout des verbonts Godts / keert tot Christus die de waerheyde van die woorden des verbonts⁺ van Godt den Vader is. Ende het nieuwe verbont / in die harte des gelouige heyliclijck oprecht. het sout selven wil ons voort aenwijsē die scherpe bitterheyde / ende goede onderhoudinghe van Christus lijden: voor t'verderf der zielen. Ende oock dat geen offerhande ons lichaems / danckens ofte weldaets / God aengenaem nochte niet smakelijck⁺ en is / dan duert lijden Christus. Want gelijk een mensch die spijs niet wel smaect / ofte hy moet ghesouten zijn / soo en zijn die menschen Godt oock niet aenghenaem dan deurt lijden Christi / in die ghelouigen die met veel druck en smarte Godt aengenamelijckts zijn / canmen oock eeten (seyt Hiob doen hy in zijn aldermeste smarte was) t'geen ongesouten is / welcke hemelsche spijs souden Godt den Vader dan sonder dat geestelijcke sout smakelijck connen zijn.

⁺Ier. 31.
Heb. 8. 10.
⁺Hiob. 6. 6.

26. Noch eens / het sout is scherp / verteert ende verdrijft onsuyuerheyte / en behout
⁺ dat vleesch voor stanck en fuilenisse / ende maect den gesouten spijs den
 menschen behagelijck. Alsoo is oock het lijden Christus en alle smarten in hem ^{+Heb. 12. 5.}
 / het is eerst wel een scharp truerich dinck / maer hierna salt een vreet-same ⁺ vrucht
 der gerechticheyt geuen den ghenen die daer in geoeffent zijn. Als Christus seyt: ^{+Mar. 9. 48.}
 het moet altemael met vier gesouten worden / en alle offer wort met sout gesouten ^{Mat. 5. 13.}
 / soo verhaelt hy daer by: sout is goet / maer ist dattet sout zijn kracht verliest / ^{Luc. 14. 34.}
 waermede salmen dan souten? hebt sout by u / ende vrede onder malkanderen.

Hier by dienen die woorden Paulus ⁺ / daer hy seyt: u spraecke sy altijd inder
 vriendelijckheyte met sout gemengt. ^{+Col. 4. 5.}

26. Dese voorseyde woorden dienen nu ⁺ oock wel betracht / van alle dieners des
 woorts: ⁺ op dat alle haer leringe die sy den Heer op offeren (sonder stanck ende ^{+1 Pet. 4. 10.}
 verderffnisse) wel ghesouten mochte zijn. ^{+Heb. 4. 12.}

Voort brengende een geestelijcke lieffelijcke ⁺ aengename smaeck. Welcke ^{Jer. 23.}
 viertuyten het sout na der natueren toegeeygent wort. Ongesouten woorden zijn ^{+1. Pet. 4. 8.}
 onhuische ofte onstichtelijcke redenen: ter contrarie zijn gesouten woorden / ^{+Heb. 13. 15.}
 leerachtige sentencien / ende stichtelijcke wtsprake inder genade ende woorden Godts
 / die daer spreke (seyt Petrus) die spreke als Godts

Dviv

woort / welcke woort mede scherp ende vierich is die door die brandende liefde oock behoort ontsteken ⁺ te wesen / om Gode een aengename offerhande te doen / int offeren van die offerhande des lofs / twelck die vrucht der lippen is / der geenre die zijnen naem bekennen.

⁺1 Heb. 4. 10.
Heb. 4. 12.
Ier. 23.
1 Pet. 4. 8.
Heb. 13. 15.

27 O conden wy mede met die vierighe liefde des Geest / inden woorden Godts onder den cruyce des Euangeliums / die harten der menschen te degen souten / aen roeren en alle hoexkens te recht besoecken (ghelijckt met den Apostelen ende haren toehoorders actoren 2. toeghinck) wat souder al ontucht en stanck des vleschelijcken leuens ⁺ verdwijnen? Datter nu wel blijft. Ende dan noch vorder in sonde versuylen / tot haerder verdoemenisse. ⁺

⁺Ier. 23.
Tra. 3.
⁺3. Cor. 2. 17.

Ja wat souder weer een ghenoechgelijcke rueck / ende lieffelijcke smaeck des Euangeliums op rijsen / tot behoudinghe des ewigen leuens / daerom bidde ick onsen Godt / dat hy ons cracht / sterckheyt ende wysheyt wil verlenen / dat wy met het door grijpende sout des Godlicken woorts het woort des Chruises / dat in Christus bestaet / soo die toehoorders mogen aentasten / ende haer dit sout door scherpe reyne aengename predicatie / soo voor oogen stellen / en onder die tanden (alsmen seyt) wrijuen met gestadige leringe ende vermaninghe / datter veel beteringhe ende afsteruinghe des vleisch wt mochte volgen.

Dvijr

Want het nieuwe / weder gheboren kint moet wel van onder tot bouenen in alle cruecken / rond-om met dit sout gewreuen zijn / salt niet met viericheyt des vleisch belopen / ende van die smarte der sonden om niet te versmachten vry zijn. besiet hierop Hezechiel sestien.

28 Wy vermanen voort: met Erasmus Paraphrasinghe: een yghelijck hebbe in hem het sout des Euangeliums / ende hebt vrede en vrientschap ⁺ onder malcanderen. Het sout sal u voor het verderf bewaren / ende de eendrachticheyt sal u sterck ende vermoghende maken.

Daer twist is / daer en is het sout des Euangeliums niet. Daer de sieckte van eergiericheyt is / ⁺ daer en is noch vrede noch sout. Daerom strijden de wereltwijzen teghen den anderen / om datse dit zout niet en hebben / daerom zijn die Phariseen / Saduceen / ende Herodianen so oneens met den anderen ⁺ / want sy zijn bedorven door quade ghenegentheyt / ende hebben het Euangelische zout niet. U leeringe sal de zotheydt des werelts zouten / zoo de menschen bevinden / dat in u ghenegentheden niet bedorven is / of stinckende / het sy door begheerte van eere of door liefde des ghelts / of door wraeckgiericheyt / of door vrese des doots / of door begheerte des leuens / of door eenighe andere menschlijcke gheneghentheynt / ende soo ghy ghelijck u leuen met u leer-

⁺Dan sout leest Gen. Dut. 29.
29.
Reth. 9. 45.
2 Cor. 2. 20.
Hes. 16. 4.
47. 12.
⁺Sep. 2. 9.
Sap. 10. 7.
Sie. 27. 18.
43. 34. noch Gen. 14. 3.
19. 26.
⁺Dnt. 3. 17.
Ios. 3. 16.
12. 3. 15. 2. 68
2 Sam. 8. 13.

Dvijv

linghe ouer een comt / alsoo oock onder malcanderen eens zijt. Ende ghy sult eens zijn / soo ghy alle ghebreeck van eer giericheyt van u werpt (daer die ghene mede besmet zijn / die nae het ryck deses werelts staen) ende de hemelsche leeringhe die ghy van my ontfangen hebt / ander luyden oprechtelijck wtdeelt. ⁺

Item Laet u woorde onder haer niet smadich noch spijlich zijn / maer beleeft ^{+Col. 4. 5.} ende bequaem / ghemengt mettet sout der voorsichticheyt. Want een vriendelijcke reden beweucht veel eer de wreede ghemoeden / ende de voorsichticheyt die leert wat / wien ende met wat maticheyt datmen antwoorden sal. Want men moet anders sprekē metten vorsten deses werelts / anders metten menschen van middelbaren staten / anders met den geringsten / anders metten sachtmoedighen / anders metten toornigen / anders metten gheleerden / ende anders metten ongheleerden. Na een yeghelijckx ghestalte moetmen de redenen also voeghen / dattet den Euangelio vordelijck zy etc.

Ten soude nu mede niet onsmakelijck zijn / om dit derde deel te besluyten / met die texten der Apostelsche teghen-settinghe / betreffende die Priesterlijcke offerhande / waer af hebreen 2 / 5 / 8 / 9 / en 10 mach ghelesen worden / maer ter wijle sy voor in die verclaringhe meest al na den letter ghestelt sijn / soo willen wijse nu int

Dviijr

corte met dese woorden overloopen / segghende: hy (teweten Christus) is een ghetrouwe hoge Priester voor Godt / om die sonde des volcks te versoenen / in hem en wort gheen versuymenis ghebreck ofte ontrouwicheyt bevonden. Alst met Aaron ofte andere priesters wel geschiede / sy brochten oock wel verscheyden ghauen / ende ander vleijch dan haer eyghen tot den offer / maer dese en brengt niet alleen wat mede om te offeren / van eenich goet schaep ofte vleijch dat hem noch self soude toecoomen / maer hy brengt (twelck noch veel meer is) juyst sijn eyghen vleijch⁺ / het welck hy oock offert / met sterck gheroep / ende tranen / niet in sulcke onvolmaecktheyt als oft in sulcx alle dagen behoefden gelijk als die wettelijcke Priesters / ofte nu die mispapē na spelen / maer eens voor al is genoeg geweest / om des volcx sonden te versoenen / en is also door niemants bloet dan door sijn eygen ingegaen / in dat heylige der hemelen / waer mede hy (geen tijtelijcke ofte lichamelijcke: maer) een ewige verlossinge ende heylinghe der conscientie voor ons verwerven ende bereyt heeft die Heere geef dat wy het ewelijck mogen genieten / ende het in blijtschap met ware kuntschap ende tegenwoordigheyt by den Vader / zoon / ende H. Geest den enigen Godt deelachtich sijn.

⁺Heb. 2. 17.
5. 5. 10. 8. 20
9. 7. 13. 20.
10. 10. 14. 83. 11.

Ontfanckt dus veele (van u ende alder)

Dviiijv

menschen onwaerdigen dienaer Pieter Iansz.) ten besten / tot uwer vermakinghe in uwen swaren druck als een medogende swagerlijck geschenck / die u tegenwoordicheyt waert moechgelijck geen tienmael meer soude gebruijcken / met vermaken van lang voorleden genoechgelijcke / Godlijcke en stichtelijck vrientschap. Hoe wel datse seer lang en veel tijt / met veel weeclagen / tranen / en smarten / ouer die schade Sions / ende onse eyghen ghebreken wel bitterlijc naet vleesch vermengt is geweest. Twelck ons wel licht alst sout des te beter in tucht ende toom / om gheen stanck der sonde te begaen mach ghehouden te hebben: toch wat nochtans aen mijn leuen tot desen toe mochten ghefaelt hebben / als oock in dese verclaringe / ofte versuyminghe van woorden / letters / ofte andersins in den druck / dat wil / bid / beger / ende wensche ick / dat door wijsheyt mach ghebetert ende inder liefde van u ende een ijder mach verteert worden.

Want ick ben noch een ionck scholier / in die schole Christus / die mij door sijn ghenade tot een mannelijcke volcomenheyt ter salicheyt int ewige wesen en leuen wil laten opwassen Amen.

Wy singen.

Dat ghy cont verbeteren niet
En wilt oock niet verachten
V seluen wel besiet
Eer ghy een anders tynken wiet.